

A Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv)

tantárgy tanterve

IX. osztály

Közös törzsanyag

román tannyelvű iskolákban/osztályokban tanuló diákok számára

BEVEZETÉS

A *Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv)* tanterve a IX–XII. osztály számára készült a középiskolai tantervi kínálat részeként, amely figyelembe veszi az Európai Parlament és az Európai Tanács 2018/C/189/01 ajánlását az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákra vonatkozólag, valamint a számú minisztériumi rendelettel jóváhagyott kerettantervet, amelynek megfelelően a magyar nyelv és irodalom tantárgy a törzsanyaghoz tartozik.

A *Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv) tantárgyi program román tannyelvű iskolákban/osztályokban tanuló diákok számára* a magyar nyelv új szemléletű tanítását/tanulását kívánja megvalósítani abban az esetben, mikor a tanuló román tannyelvű iskolában mint *anyanyelvet* tanulja ezt a tantárgyat, IX. és X. osztályban heti három, XI. és XII. osztályban heti két órában.

A magyar nyelv és kultúra tanításának másik célja jelen tanterv alapján a nyelvi revitalizáció: a tanítási folyamat során olyan fiatalok képzése, akik képesek magyar nyelven kommunikálni, hatékonyan boldogulni a nyelvi viselkedés színterein. Ennek megfelelően a funkcionális nyelv szemléletet és a kommunikációközpontú nyelvtanítás elveit érvényesíti. A funkcionális szemléletmód abban is kifejeződik, hogy a magyar nyelvi nevelés elsődleges feladata a kommunikációs képességek fejlesztése.

A kommunikációközpontú nyelvtanítás a produktív (beszéd, írás) és a receptív készségek (hallás utáni megértés, olvasás) egységes fejlesztésére épít. Ennek feltétele, hogy a nyelvet a kommunikáció eszközének tekintsük, szituációknak megfelelően használjuk, autentikus kommunikációs helyzeteket teremtsünk a tanítási órákon, amelyekben a párbeszéd menete előre kiszámíthatatlan.

A magyar nyelv és kultúra tanításában érvényesülnie kell a kontrasztív szemléletnek (reflektálva a diák román nyelvi tudására). Mindezt a tanterv úgy érvényesíti, hogy a kommunikációs képességek fejlesztése során a tanulókat változatos szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekhez, irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezéséhez szoktatjuk fokozatosan.

Ennek értelmében jelen tervezet alapelvei a következők:

- a magyar nyelvhasználat képességének fejlesztése konkrét kommunikációs helyzetekben;
- a nyelv funkcionális alkalmazásának érvényesítése;
- a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség megfelelő arányú fejlesztése;
- az életkori sajátosságoknak megfelelő tartalmak választása.

A tanterv alkalmazására és a tanulók értékelésére vonatkozó ajánlások:

A tanuló nyelvismeret-szintjének meghatározása a bemeneti követelmények alapján történik, ennek alapján szervezhetőek meg a csoportok/osztályok. Amennyiben ez nem lehetséges, az osztályok/csoportokon belül a differenciált oktatás módszereit kell alkalmazni. Egy csoportba/osztályba különböző korú, de hasonló/azonos nyelvismeret szintű diákok sorolhatók. A szinteket nem szükséges feltétlenül tanévhez vagy korosztályhoz kötni. Amennyiben IX. osztály végére egy kezdő diák eléri a középfokú nyelvismeret alsó szintjét, középhaladó csoportban folytatja tanulmányait. Ha egy középfokú csoportban résztvevő diák eléri IX. osztály végére a haladó csoport alsó szintjét, értelemszerűen haladó szinten folytatja a nyelvtanulást. A középiskolai évek bármelyikében csatlakozhat a tanulócsoporthoz bármilyen nyelvi szintet teljesítő diák, akár kezdő is.

Az egyéni tervezés során (kalendarisztikus tervek, tanulási egységek tervezése, folyamatos és szummatív értékelési kérdések és feladatok összeállítása) a pedagógusoknak a tanterv előírásait kell figyelembe venniük mind a fejlesztendő kompetenciákra, mind pedig a tartalmakra vonatkozóan. A fejlesztendő kompetenciákat, tartalmakat, azok sorrendjét a tanár szabadon választhatja meg, de folyamatosan követnie kell, hogy a szint végéig minden részletes követelményt kielégítő szinten elérjen. A fejlesztendő kompetenciák és a tartalmak összehangolását a tanár valósítja meg az egyéni tervezés során. A tanulók túlterhelésének elkerülése és a tanítási óra minél hatékonyabb kihasználása érdekében a tanárok vegyék figyelembe a következőket:

- a tanítás-tanulás során alkalmazzanak a kommunikációs módszerek mellett interaktív és más tanulóközpontú módszereket;
- a házi feladatot úgy válasszák meg, hogy az elvégzésére fordított idő ne haladja meg az órai feladatvégzés idejét (az órán konkrétan feladatok elvégzésére fordított időt kell figyelembe venni);
- az értékelés/felmérés eszközeit a tantervi tartalmak szigorú betartásával kell megtervezni.

Az általános és specifikus kompetenciák, a tanulási tevékenységek és tartalmak összhangban vannak a Közös Európai Referenciakeret 2018-ban megjelent kiegészítésével, a Companion Volume

szintleírásaival. A tanterv három nyelvismereti szintet különböztet meg: kezdő (A1, A2) szintet, középhaladó (B1, B2) szintet, mikor nyelvismerete hiányos még – ebben a két esetben általában nyelvi revitalizációs technikákat működtetünk. A haladó szint (C1, C2) az anyanyelvi szintnek feleltethető meg, itt sokkal inkább az irodalmi szövegek, a szövegértelmezés, a kulturális-történeti látásmód, az önkifejezés stb. megvalósítása a cél.

Az első két szinten fokozottan figyelni kell a kommunikatív kompetencia komponenseire és ezek fejlesztésére. Kezdő és középhaladó szinten a specifikus kompetenciák és a tanulási tevékenységek esetében még jellettek a kommunikatív kompetencia komponensei, hogy ez által is könnyebb legyen a tartalmak átláthatóbb szegmentálása, de haladó szinten ezek jelölése már nem történik meg.

A kommunikatív kompetencia összetevői a következők:

A *nyelvi kompetencia*: képesség, amely ahhoz szükséges, hogy az elhangzottak szó szerinti jelentése érthető legyen. Ez magában foglalja a lexikai elemek, a nyelvtani szabályok, a szókincs, a kiejtés, a helyesírás ismeretét.

A *szociolingvisztikai kompetencia*: a beszélő a magyar nyelvi kultúra társalgási szokásainak megfelelően használja a nyelvet. Jelenti a szókincs, a társalgási és udvariassági formák és a beszédstílus helyes megválasztásának képességét egy adott szituációban, illetve a régió nyelvhasználati szokásait is.

A *stratégiai kompetencia*: a kommunikációban keletkező zavarok elhárításának képessége, ún. „töltelésszavak”, a kommunikációt segítő kifejezések, hogy a kommunikációs zavarokat kezelni és elhárítani lehessen, pl. egy szó körülírása, egy szinonima használata, valamint idetartozik a mimika és a gesztusok használata is.

A *diskurzuskompetencia* a mondatnál nagyobb szövegegységek összefüggéseinek értelmezése; bekezdések, olvasmányok, cikkek, regények befogadása és hosszabb szövegek alkotása idegen nyelven.

A tanterv szerkezete:

1. Bevezetés

2. A1–A2-es szint:

2.1. Általános kompetenciák: a kommunikációs és kognitív kompetencia részrendszerei

2.2. Specifikus kompetenciák és tanulási tevékenységek, amelyek az alapkompentenciák részrendszerei (a tanulás eredményeként kialakuló képesség- és készségterületek, motiváció- és attitűdkészletek); a tanulási tevékenységek ajánlott tevékenységpéldák, amelyek a tartalmak beépülésével hozzájárulhatnak a specifikus kompetenciák fejlődéséhez

2.3. Tanulási tartalmak, amelyek a képességrendszerekbe épülve hozzájárulnak az adott specifikus kompetencia fejlődéséhez

3. B1–B2-es szint:

3.1. Általános kompetenciák: a kommunikációs és kognitív kompetencia részrendszerei

3.2. Specifikus kompetenciák és tanulási tevékenységek, amelyek az alapkompentenciák részrendszerei (a tanulás eredményeként kialakuló képesség- és készségterületek, motiváció- és attitűdkészletek); a tanulási tevékenységek ajánlott tevékenységpéldák, amelyek a tartalmak beépülésével hozzájárulhatnak a specifikus kompetenciák fejlődéséhez

3.3. Tanulási tartalmak, amelyek a képességrendszerekbe épülve hozzájárulnak az adott specifikus kompetencia fejlődéséhez

4. C1–C2-es szint:

4.1. Általános kompetenciák: a kommunikációs és kognitív kompetencia részrendszerei

4.2. Specifikus kompetenciák és tanulási tevékenységek, amelyek az alapkompentenciák részrendszerei (a tanulás eredményeként kialakuló képesség- és készségterületek, motiváció- és attitűdkészletek); a tanulási tevékenységek ajánlott tevékenységpéldák, amelyek a tartalmak beépülésével hozzájárulhatnak a specifikus kompetenciák fejlődéséhez

4.3. Tanulási tartalmak, amelyek a képességrendszerekbe épülve hozzájárulnak az adott specifikus kompetencia fejlődéséhez

5. Módszertani útmutató

5.1. A1–A2-es, B1–B2-es szint

5.2. C1–C2-es szint

A tantervben használt rövidítések:

A Magyar nyelv és irodalom tantárgy tanterve – IX. osztály, közös törzsanyag (KT) román tannyelvű iskolákban/osztályokban tanuló diákok számára

KT = közös törzsanyag
ÁK = általános kompetencia
SK = specifikus kompetencia
TP = tevékenységpélda

ÁLTALÁNOS KOMPETENCIÁK

ÁK 1.	Megért különböző típusú szóbeli szövegeket formális és informális kontextusban
ÁK 2.	Különböző típusú szövegeket alkot szóban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel
ÁK 3.	Megért különböző típusú írott szövegeket
ÁK 4.	Különböző típusú szövegeket alkot írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

**SPECIFIKUS KOMPETENCIÁK ÉS
TEVÉKENYSÉGPÉLDÁK**

ÁK 1. – Megért különböző típusú szóbeli szövegeket formális és informális kontextusban

A1–A2

SK 1.1. Megérti az őt közvetlenül érintő témákhoz kapcsolódó szóbeli szövegeket

- a magyar beszédhangok és ezek jelentésmegkülönböztető szerepének felismerése (pl. lexikai elemek és szókincs szintjén öt – őt, kerek – kérek – kerék szavak jelentésének megkülönböztetése; nyelvtani szabályok szintjén: pl. a múlt idő jelezése vs. tárgyeset: írott – írot, vet – vett)
- a magyar hangok, szavak, szerkezetek felismerése
- objektív és szubjektív közlések azonosítása nem irodalmi szövegekben
- megértési/értelmezési hibák önálló korrekciója (újraolvasás, reflektálás, problémamegoldás, korrekció)
- tanulási eredményeinek értékelése, saját céljainak és elvárásainak, valamint mások várakozásainak függvényében

SK 1.2. Megért köznap beszégetéseket, multimédiás szövegeket, egyszerűbb metaszovegeket információszerzés céljából

- explicit és implicit információk azonosítása különböző típusú nem irodalmi szövegekben
- dokumentumszövegek (pl. menetrend, időjárásjelentés, használati utasítás, számla, jegy) információinak azonosítása valós élethelyzetekben
- multimédiás szövegek megfigyelése szemponttáblázat segítségével
- a tegező vagy magázó/önöző formák felismerése
- a köszönési formák felismerése, pl. napszakoknak és beszédhelyzeteknek megfelelően
- a különböző kommunikációs helyzetekben kapott üzenetek kritikus mérlegelése

SK 1.3. Jelzi, hogy érti vagy nem érti a szöveget

- gyakorlatok annak jelzésére, ha nem ért valamit, vagy segítséget kérne (pl. egy szót körülír, szinonimát használ)
- a mimika és a gesztusrendszer dekódolása
- a kommunikációs célhoz igazodó mondatok megértése, az élőbeszéd helyes és helytelen mondatstruktúráinak érzékelése
- rövid beszédek, dialógusok megértése köznap beszédhelyzetben
- részvétel olyan beszédhelyzetekben, amelyekben dialógusokat és rövid beszédeket hall
- a szó- és mondathatárok felismerése

SK 1.4. Azonosít különböző értékminőségeket nem irodalmi szövegekben

- nem irodalmi szövegekben megjelenített értékminőségek felismerése
- multimédiás szövegek (reklám, kampányvideó, filmrészlet) értékeinek megfigyelése
- nem irodalmi szövegekben megjelenített értékminőségek összehasonlítása megadott grafikai modell alapján
- az értékek mögötti nézőpontok, élethelyzetek felismerése
- a személyes értékrend felvállalása és alkalmazása a nyelvi korlátoknak megfelelően

ÁK 2. – Különböző típusú szövegeket alkot szóban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

A1–A2

SK 2.1. Szóbeli szövegalkotási stratégiákat alkalmaz

- szöveg alkotása meghatározott beszédhelyzetekben
- a köznyelvi kiejtés követése és a helyi nyelvváltozat használata
- gondolatainak és érzéseinek a köznyelvi és a saját nyelvi változatában történő kifejezése
- szóbeli szövegek alkotása nyelvi szintjének igényességével

SK 2.2. Párbeszédet, monológot alkot különböző kommunikációs helyzetekben

- mondatok és szövegek alkotása
- rövid beszédek (leírás, narráció), dialógusok alkotása
- a szó- és mondathatárok felismerése
- szavak és mondatok helyes használata

SK 2.3 Egyszerűbb érvelő szövegeket alkot köznap beszédhelyzetekben

A1–A2
<ul style="list-style-type: none"> - a tegeződés, magázódás/önöződés, a köszönési formulák beszédhelyzetnek és beszédpartnernek megfelelő használatára - bemutatkozás és más személyek, környezet tömör bemutatása - a diák régiójának megfelelő nyelvjárási elemek használata
SK 2.4. Érdeklődéssel vesz részt konkrét beszédhelyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - saját léttapasztalatok összehasonlítása adott szituációval - új szavak beépítése az aktív szókincsébe - különböző élethelyzetekhez való alkalmazkodás

ÁK 3. Megért különböző típusú írott szövegeket

A1–A2
SK 3.1. Értő olvasási stratégiákat alkalmaz egyszerűbb szövegekben
<ul style="list-style-type: none"> - helyes és kifejező olvasás - a magyar betűk és ezek jelentés-megkülönböztető szerepének felismerése (pl. lexikai elemek és szókincs szintjén, pl. hal – hall jelentésének megkülönböztetése; múlt idejű igék és tárgyeset megkülönböztetése pl. olvasott – olvasót) - a magyar betűk, szavak, szerkezetek felismerése
SK 3.2. Érti az olvasott szöveg globális üzenetét
<ul style="list-style-type: none"> - olvasási és nyelvhelyességi gyakorlatok annak megértésére, hogy tegező vagy magázó formában írtak egy szöveget - a téma felismerése nyelvi és szemantikai kapcsolódások alapján - a globális kohéziót fenntartó szemantikai elemek felismerése - a saját régióra jellemző tájnyelvi elemek összevetése a köznyelvi változatukkal
SK 3.3. Funkcionális szövegtípusokat (magánlevél/hivatalos levél, meghívó, űrlap kitöltése) olvasva felismer
<ul style="list-style-type: none"> - adott téma magán- és hivatalos levélben való megértése - valós vagy fiktív rajongói levél formájának felismerése - a különböző funkcionális szövegek jellemző jegyeinek felfedezése, felismerése
SK 3.5. Azonosít publicisztikai, digitális/multimédiás szövegeket (pl. Word-dokumentum, sms, üzenet, e-mail, hirdetés írott szövege, közösségi médiafelületek szövegei)
<ul style="list-style-type: none"> - online írott kommunikációban való tudatos részvétel, a helyesírási szabályok alkalmazása - az elektronikus könyvtárakban való tájékozódás gyakorlása

ÁK 4. Különböző típusú szövegeket alkot írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

A1–A2
SK 4.1. Szövegeket alkot a területi és társadalmi változatok figyelembevételével
<ul style="list-style-type: none"> - területi nyelvváltozat és személyes/kulturális identitás összefüggésének vizsgálata tanulói kutatómunka eredményeképpen (pl. családban használt szavak, kifejezések, melyek hiányoznak a normatív nyelvváltozathoz) - hétköznapi szövegek alkotása a kulcsszavak, témahálózat alapján - szövegalkotás a szöveg mikro- és makroszerkezetének figyelembevételével - történetírás a tematikus progresszió alkalmazásával
SK 4.2. Párbeszédet, monológot alkot írásban hétköznapi kommunikációs helyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - a kapcsolatfelvételre (köszönés, bemutatás, bemutatkozás, megszólítás), a kapcsolat tartására és a kapcsolat lezárására vonatkozó komplex helyzetgyakorlatok - párbeszéd gyakorlása informális és formális helyzetekben a beszélők közötti viszonyok figyelembevételével - a kommunikációt akadályozó tényezőket felismerő és javító gyakorlatok - felkészülés a beszélgetést irányító szerepére többszereplős párbeszédben - az aktív hallgatás/értő figyelem módszerének gyakorlása - a párbeszéd és monológ alkalmazása - felelősségteljes és kreatív részvétel különféle interakciókban változatos kontextusokban (beleértve a különböző médiumokat), a kommunikációs konvenciók, etikai elvek tiszteletben tartásával és a kulturális sokszínűség megbecsülésével

A1–A2	
SK 4.3. Funkcionális szövegtípusokat (magánlevél/hivatalos levél, meghívó, űrlap kitöltése) alkot megadott beszédhelyzethez igazodva	
	<ul style="list-style-type: none"> - egy téma magán- és hivatalos levélben való megfogalmazásának gyakorlása - meghívó írása különböző stílusban/eltérő alkalmakra - irodalmi programok meghívójának, műsorfüzetének megtervezése - pályázati űrlapok kitöltésére vonatkozó szabályok betartásának gyakorlása
SK 4.4. Publicisztikai, digitális/multimédiás szövegeket (pl. Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei) alkot különböző beszédhelyzetekben	
	<ul style="list-style-type: none"> - online írott kommunikációban való tudatos részvétel, a helyesírási szabályok alkalmazása - egy közlés többféle módon való megfogalmazása különböző kommunikációs helyzethez igazodva - emléknapok/rendezvények részletes forgatókönyvének megírása - az elektronikus könyvtárakban való tájékozódás gyakorlása - különböző típusú üzenetek megfogalmazása tömören a lényegét kiemelve - tanulási segédanyag létrehozása a mesterséges intelligencia eszközeinek bevonásával

TARTALMAK

A1–A2. szint

Tartalmi egységek	Tartalmak
1. Ajánlott témakörök	<p>1.1. Társas kapcsolatok: rokonok, barátok, osztálytársak</p> <p>1.2. Család: családtagok, családi események</p> <p>1.3. Utazás és közlekedés: közlekedési eszközök, tömegközlekedés, utazás előkészítése, külföldi utazás</p> <p>1.4. Kultúra: mozi, színház, múzeum, koncert, könyvtár</p> <p>1.5. Egészség és betegség: orvosnál, patikában</p> <p>1.6. Sport: sportágak, sportolás</p> <p>1.7. Hobbik: számítógépes játék, internet, kertészkedés, barkácsolás, olvasás</p> <p>1.8. Tanulás: tantárgyak, vizsgák, napi időbeosztás</p>
2. Fogalmak	<p>2.1. szövegtípusok: monológ, párbeszéd, dokumentumszövegek, metaszövegek, érvelő szövegek (érv, cáfolat, álláspont, tételmondat), multimédiás szövegek, magánlevél, hivatalos levél, meghívó; Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei</p> <p>2.2. adattár, adatbázis, szótártípusok (egynyelvű/értelmező, többnyelvű, etimológiai, szótörténeti, szinonima, szakszótárak, helyesírási szótár), szócikk;</p> <p>2.3. területi és társadalmi változatok; nyelvváltozat, nyelvjárás, köznyelv, standard, hobbinyelvek, életkori nyelvváltozatok, szaknyelvek</p>
3. Nyelvi ismeretek	<p>3.1. Beszédaktusok</p> <ul style="list-style-type: none"> - kommunikáció létesítése és annak fenntartására – üdvözlés, bemutatkozás, köszönetnyilvánítás, figyelemfelhívás stb. - személyes információcsere - személyek, dolgok, helyek térbeli meghatározása, azonosítása és leírása - személyes viszonyulás valamihez (kedvelés, szeretet, elutasítás, tetszés-nemtetszés kifejezése, kérés, meghívás, engedély megfogalmazása, stb.) - események időbeli elbeszélése - múltbeli eseményekről és cselekvésekről szóló információk megértése és átadása - jövőbeli eseményekről és cselekvésekről szóló információk megértése és átadása - bocsánatkérés - udvariassági formulák használata <p>3.2 Mondattan, alaktan, lexika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - állító és tagadó kijelentő mondatok - kiegészítendő és eldöntendő kérdések - körülírással felszólítások (tessék, szíveskedjék, legyen szíves +főnévi igenév) - melléknevek

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<ul style="list-style-type: none"> - hely-, idő- és módhatározók - néhány ismert módbeli segédige (akar, kell, lehet, szabad +főnévi igenév) - mellérendelő összetett mondatok (és, de, vagy) - néhány ismert alárendelő kötőszó (hogya, mert) - számok - birtokos szerkezetek - az egyszerű mondat szórendje - a határozott és határozatlan névelő - a létige - a személyes névmások alany- és tárgyesete - a birtokos névmás - a mutató névmás - az igei személyragozás (határozott és általános) jelen és múlt időben (kijelentő módban) főként receptív, illetve részlegesen aktív ismeretként - ikes igék - a leggyakoribb igekötők - a többes szám jele - a névszói viszonyragozás, kiemelten a tárgyeset - a legfontosabb névutók (alatt, felett, mellett, előtt, mögött) - a mindennapi beszédhelyzetekhez és a kommunikatív feladatokhoz szükséges alapszókincs
4. Ajánlott szövegek	<p>Irodalmi és nem irodalmi szövegek: Nem irodalmi szövegek, a nyelvi szinthez adaptált irodalmi szövegek. József Attila: <i>Tiszta szívvel</i> (birtokviszony) Janikovszky Éva: <i>Akár hiszed, akár nem</i> (múlt idő, összetett mondatok, család) Örkény István: <i>Ki látta?</i> (leíró szöveg, múlt idő) Örkény István: <i>Választék</i> (vásárlás, eladó-vevő dialógus, igekötős igék) Petőfi Sándor: <i>Itt van az ősz, itt van újra</i> (első négy szakasz: évszakok, jelen idő)</p> <p>Dalok: Omega: <i>Gyöngyhajú lány</i> (múlt idő, birtokviszony, leírás) <i>Imádok élni!</i> – A <i>Csinibaba</i> c. filmből (főnévi és melléknévi igenév) <i>Valaki kell nekem is</i> – A <i>Csinibaba</i> c. filmből (birtokviszony, segédigék használata) Piramis: <i>Ajándék</i> (évszakok, múlt idő)</p>

B1-B2-ES SZINT**ÁLTALÁNOS KOMPETENCIÁK**

ÁK 1.	Megért különböző típusú szóbeli szövegeket formális és informális kontextusban
ÁK 2.	Különböző típusú szövegeket alkot szóban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel
ÁK 3.	Megért különböző típusú írott szövegeket
ÁK 4.	Különböző típusú szövegeket alkot írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

**SPECIFIKUS KOMPETENCIÁK ÉS
TEVÉKENYSÉGPÉLDÁK**

ÁK 1. – Megért különböző típusú szóbeli szövegeket formális és informális kontextusban

B1–B2

SK 1.1. Felismeri a közlés globális jelentésének, a szövegben kifejezett gondolatok rendjének és összefüggésének lényegét

- a szóbeli közlés jelentésének megértése
- információk kiemelése a szóbeli közlésből
- a verbális és nem verbális kommunikációs jelzések megértése
- a figyelmes hallgatás gyakorlása
- a kommunikációs szándék megállapítására
- a fontosabb gondolatok és érvek megfigyelése
- kulcsszavak, tételmondatok keresése

SK 1.2. Felismeri a nyelvi és nem nyelvi elemek kapcsolatát a szövegben (megérti a szöveg akusztikuma és a szöveg üzenete közötti kapcsolatot)

- a kommunikáció nem nyelvi elemeinek értelmezése
- felkészülés szóbeli közlésre a nem nyelvi jelzések gyakorlásával
- gyakorlatok a kommunikációs célhoz igazodó mondatok megértésére
- az élőbeszéd helyes és helytelen mondatstruktúráinak érzékelése

SK 1.3. Követi és értékeli a szóbeli megnyilatkozást megadott témában, beszédhelyzetben

- a beszélőtárs véleményének, érvelésének értékelése
- a sajátos nyelvváltozatok és a köznyelv közötti eltérések érzékelése
- gyakorlatok a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználatra
- gyakorlatok a normatív és nem normatív elemek azonosítására szóbeli közlésben (pl. román kölcsönszavak, argó elemek)
- a mondatnál kisebb nyelvi egységek, szószerkezetek, szóösszetételek érzékelése, a szerkesztett szavak felismerése
- a beszédhelyzetnek nem megfelelő szerkezetek felismerése
- a mimika és a gesztusrendszer megfelelő használata

- SK 1.4. Megérti az élőben hallott vagy valamely médiacsatornán keresztül sugárzott beszédet

- meggyőző, érvelő szövegek hallgatása különböző csatornákon (pl. reklám, nyilvános viták, ajánlás, alkalmi beszédek stb.)
- felolvasott és spontán szöveg hallgatása
- tervezett és spontán szövegek összehasonlítása
- aktív részvételi igény változatos kommunikációs helyzetekben

ÁK 2. – Különböző típusú szövegeket alkot szóban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

B1–B2

SK 2.1. Szóbeli szövegalkotási stratégiákat alkalmaz nyelvi szintjének megfelelő igényességgel

- szöveg alkotása meghatározott beszédhelyzetekben
- a köznyelvi kiejtés követése és a helyi nyelvváltozat használata
- gondolatainak és érzéseinek a köznyelvi és a saját nyelvi változatában történő kifejezése
- a gondolatok elrendezése
- szóbeli szövegalkotás gyakorlása saját nézőpont, vélemény kifejtésére
- előadói gyakorlatok
- szóbeli szövegek alkotása nyelvi szintjének megfelelő igényességgel

SK 2.2. Helyesen alkalmaz különböző jelentéstani és mondattani kategóriákat változatos beszédhelyzetekben

- mondatok és szövegek alkotása szóban
- rokon- és ellentétes értelmű, hasonló jelentésű, többjelentésű szavak használata különböző kommunikációs helyzetben
- az ismétlés elkerülését szolgáló gyakorlatok, hibajavítás
- egyszerű mondat átalakítása összetett mondattá
- gyakorlatok a mondatfajták változatos szövegbeli használatára

B1–B2
<ul style="list-style-type: none"> - az előre- és visszautalások, rámutatások alkalmazása - a szöveg kohézióját biztosító kapcsolóelemek tudatos használata - az egyeztetés tudatosítását szolgáló gyakorlatok - rövid beszédek (leírás, narráció), alkotása - aktív részvétel dialógusokban különböző beszédhelyzetekben - a szó- és mondatátárok felismerése és helyes használata
SK 2.3. Egyszerűbb érvelő szövegeket alkot köznap i beszédhelyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - a sajátos kifejezések és a hétköznapi nyelvi fordulatok ismerete - folyékony beszéd és önkorrekcio az árnyaltabb jelentések pontos alkalmazásával - rövid bemutató/kiselőadás tartása szabadon választott témában jegyzet/ppt alapján a hallgatósággal való kapcsolattartásra figyelve - a tegezödé s, magázódás/önözödé s, a köszönési formulák beszédhelyzetnek és beszédpartnernek megfelelő használatára - bemutatkozás és más személyek, környezet tömör bemutatása - a diák régiójának megfelelő nyelvjárási elemek használata
SK 2.4. Érdeklödéssel vesz részt részt konkrét beszédhelyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - a gondolattartalmak szöveggé szervezése változatos kommunikációs helyzetben - saját gondolatainak megfogalmazása árnyalt stílusban - saját léttapasztalatok összehasonlítása adott szituációval - új szavak beépítése az aktív szókincsbe - különböző élethelyzetekhez való alkalmazkodás

ÁK 3. Megért különböző típusú írott szövegeket

B1–B2
SK 3.1. Értö olvasási stratégiákat alkalmaz különböző típusú írott szövegekben
<ul style="list-style-type: none"> - helyes és kifejező olvasás fejlesztése - a magyar betűk és ezek jelentés-megkülönböztető szerepének felismerése (pl. lexikai elemek és szókincs szintjén, pl. hej – hely jelentésének megkülönböztetése; múlt idejű igék és tárgyeset megkülönböztetése pl. olvasott – olvasót); - a szöveg gondolatai közötti összefüggések azonosítása - az olvasottakra való reflektálást segítő gyakorlatok (problémalátás, kérdések megfogalmazása, kiegészítés, megerösítő vagy ellentmondó tapasztalatok megfogalmazása)
SK 3.2. Érti az olvasott szöveg globális üzenetét és lineáris összefüggéseit
<ul style="list-style-type: none"> - a különböző műfajú szövegek (mese, szólás, közmondás, találós kérdés, monda, népdal) jellemző jegyeinek felismerése, egyszerű nyelvezetű irodalmi szövegek értelmezése - a téma felismerése nyelvi és szemantikai kapcsolódások alapján - a globális kohéziót fenntartó szemantikai elemek felismerése - a saját régióra jellemző tájnyelvi elemeknek a köznyelvvél való összevetése
SK 3.3. Megkülönbözteti az egyes funkcionális szövegtípusokat (magánlevél/hivatalos levél, meghívó, úrlap kitöltése) és publicisztikai (digitális, multimédiás, stb.) szövegeket
<ul style="list-style-type: none"> - adott téma magán- és hivatalos levélben való megértése nyelvi szintjének megfelelően - valós vagy fiktív rajongói levél formájának felismerése - a különböző funkcionális szövegek jellemző jegyeinek felismerése - online írott kommunikációban való tudatos részvétel - a helyesírási szabályok alkalmazása - az elektronikus könyvtárakban való tájékozódás gyakorlása
SK 3.4. Szövegeket értelmez adott szempontok szerint
<ul style="list-style-type: none"> - mondatok, mondattömbök, bekezdések közötti kapcsolatok megragadása - a szövegrészek, illetve a szövegegész jelentése közötti kapcsolatteremtés - a retorikai alakzatok, a szóképek és a hasonlat szerepének felfedezése - a tér- és időszerkezet, a szereplők megfigyelése - a valóságos és fiktív elemek megkülönböztetése - lényegkiemelés, ok-okozati összefüggések, lényeges elemek és jellemző részletek, alapgondolat és mellékgondolatok elkülönítése

ÁK 4. – Különböző típusú szövegeket alkot írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

B1–B2	
SK 4.1. Írott szövegeket alkot a területi és társadalmi változatok figyelembevételével	
<ul style="list-style-type: none">- területi nyelvváltozat és személyes/kulturális identitás összefüggésének vizsgálata tanulói kutatómunka eredményeképpen (pl. családban használt szavak, kifejezések, melyek hiányoznak a normatív nyelvváltozatból)- hétköznapi szövegek alkotása a kulcsszavak, témahálózat alapján- szövegalkotás a szöveg mikro- és makroszerkezetének figyelembevételével- történetírás a tematikus progresszió alkalmazásával	
SK 4.2. Párbeszédet, monológot alkot különböző kommunikációs helyzetekben	
<ul style="list-style-type: none">- a kapcsolattfelvételle (köszönés, bemutatás, bemutatkozás, megszólítás), a kapcsolat tartására és a kapcsolat lezárására vonatkozó komplex helyzetgyakorlatok- párbeszéd gyakorlása informális és formális helyzetekben a beszélők közötti viszonyok figyelembevételével- a kommunikációt akadályozó tényezőket felismerő és javító gyakorlatok- felkészülés a beszélgetést irányító szerepére többszereplős párbeszédben- az aktív hallgatás/értő figyelem módszerének gyakorlása- a párbeszéd és monológ alkalmazása- felelősségteljes és kreatív részvétel különféle interakciókban változatos kontextusokban – beleértve a különböző médiumokat –, a kommunikációs konvenciók, etikai elvek tiszteletben tartásával és a kulturális sokszínűség megbecsülésével	
SK 4.3. Funkcionális szövegtípusokat (magánlevél/hivatalos levél, meghívó, űrlap kitöltése) alkot megadott beszédhelyzethez igazodva	
<ul style="list-style-type: none">- egy téma magán- és hivatalos levélben való megfogalmazásának gyakorlása- meghívó írása különböző stílusban/eltérő alkalmakra- irodalmi programok meghívójának, műsorfüzetének megtervezése- pályázati űrlapok kitöltésére vonatkozó szabályok betartásának gyakorlása- levélírás az önkormányzatnak egy lakossági probléma megoldása érdekében	
SK 4.4. Publicisztikai, digitális/multimédiás szövegeket (pl. Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei) alkot különböző beszédhelyzetekben	
<ul style="list-style-type: none">- online írott kommunikációban való tudatos részvétel- a helyesírási szabályok alkalmazása- egy közlés többféle módon való megfogalmazása különböző kommunikációs helyzethez igazodva- emléknapok/rendezvények forgatókönyvének megírása- az elektronikus könyvtárakban való tájékozódás gyakorlása	
SK 4.5. Elbeszélő, leíró szövegeket alkot megélt vagy fiktív élményei alapján	
<ul style="list-style-type: none">- az olvasói élmény tudatosítása elbeszélése, általános érdekű és értékű mondanivalóval, élménybeszámoló formájában- az „írás saját magunk számára” technika gyakorlása gondolatai, véleménye, érvei, kérdései megfogalmazására- párbeszéd és monológ beillesztése elbeszélő szövegbe- leíró szöveg beépítése elbeszélő szövegbe- egy iskolai nap elbeszélése naplórészlet formájában egyéni és osztályközösségi nézőpontból- tagolási és szerkesztési gyakorlatok: témataratás, a részek összefüggése, a bevezetés és a befejezés összekapcsolása, időrend, az események sorrendje az elbeszélő fogalmazásban (előzmény–esemény–következmény vagy ok–okozat–befejező gondolat), térbeli elrendezés a leírásban (egész–rész–egész, távoli–közeli–távol), külső–belső tulajdonságok rendje a jellemzésben, tétel–bizonyítás/cáfolat az érvelő/értekező fogalmazásban- összekevert mondat sorrendbe állítása, a szöveg átszerkesztése, bővítés, tömörítés- helyesírási gyakorlatok (kiegészítések, átalakítások, helyettesítések, produktív és játékos gyakorlatok)- az írásjelek (a pont, a vessző, a kettőspont, a kérdőjel, a felkiáltójel, a gondolatjel, az idézőjel, a kötőjel, a pontosvessző) helyes és tudatos használata	

TARTALMAK

B1–B2 szint

Tartalmi egységek	Tartalmak
1. Ajánlott témakörök	<p>1.1. Társas kapcsolatok: ismerkedés interneten - személyesen; iskolai kapcsolatrendszerek</p> <p>1.2. Család: generációk kapcsolata</p> <p>1.3. Utazás és közlekedés: közlekedési eszközök, tömegközlekedés, utazás előkészítése, külföldi utazás</p> <p>1.4. Kultúra és szórakozás: könyv kontra internet; internet és közösségi oldalak</p> <p>1.5. Egészség és betegség: természetgyógyászat; egészséges táplálkozás, megelőzés stb.</p> <p>1.6. Sport: sportolás, egészséges életmód; nagy sportesemények belföldön és külföldön</p> <p>1.7. Hobbik: műkedvelő tevékenységek; különleges hobbik</p> <p>1.8. Tanulás: csereprogramok, új tanulási formák, nyelvtudás</p> <p>1.9. Média: lapok vs. közösségi média; szenzáció vs. hírközlés; fake news vagy tény</p> <p>1.10. Környezetvédelem: szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás, alternatív energiaforrások</p>
2. Fogalmak	<p>2.1. szövegtípusok: monológ, párbeszéd, dokumentumszövegek, metaszövegek, érvelő szövegek (érv, cáfolat, álláspont, tételmondat), multimédiás szövegek, magánlevél, hivatalos levél, meghívó; Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei</p> <p>2.2. adattár, adatbázis, szótártípusok (egynyelvű/értelmező, többnyelvű, etimológiai, szótörténeti, szinonima, szakszótárak, helyesírási szótár), szócikk</p> <p>2.3. területi és társadalmi változatok; nyelvváltozat, nyelvjárás, köznyelv, standard, hobbinyelvek, életkori nyelvváltozatok, szaknyelvek</p>
3. Nyelvi ismeretek	<p>3.1. Beszédaktusok (érvényesek maradnak az A2-nél felsoroltak is):</p> <ul style="list-style-type: none"> - különféle érzelmek és érzelmi állapotok (meglepetés, boldogság, érdeklődés, közöny, csodálkozás stb.) kifejezése és az erre való reagálás - útmutatás, tanács és összetett eligazítás nyújtása és elfogadása - szükségszerűség, kötelezettség és lehetőség kifejezése - javaslattétel, vélekedés, meghívás - panasztétel és vitatkozás - beleegyezés vagy elutasítás kinyilvánítása; összefoglalás, ellentmondás, értékelés, következtetés - szándék kifejezése, öngizolás - személyekre, valamint múltbeli eseményekre és tapasztalatokra vonatkozó információk közlése, rövid történetek visszaadása - összetett információtartalmak közvetítése harmadik személynek - jövőbeli tervek megfogalmazása <p>3.3 Mondattan, alaktan, lexika (érvényesek maradnak az A2-esnél felsoroltak is, az ismeretek folyamatos megszilárdítása):</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>hogy</i> kötőszós mellékmondatok - vonatkozó mellékmondatok - a hely-, idő-, mód-, ok-, célhatározói mellékmondatok - igei vonzatszerkezetek - igevek funkciói - sajátos jelentéstartalmak használata - mondatszerkezetek átalakítása - szórendi árnyalatok érzékelése, pl. hangsúlytalan mondatrész hangsúlyossá tétele, helyesen alkalmazott mondat- és szövegfonetikai eszközök - mutató névmás (egyeztetés az <i>ez-az a</i> szerkezetek alakváltozataiban) - igei személyragozás múlt és jövő időben - felszólító és feltételes mód

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<ul style="list-style-type: none"> - további igekötők és árnyalt használatuk - leggyakoribb képzők használata (<i>-i, -s, -kal/-ke, -ság/-ség, -ít, -l, -z, -hat/ -het, -ás /-és, stb.</i> - visszaható és kölcsönös névmás - vonatkozó névmás - főnévi igenév személyragozása - személyes névmás leggyakoribb kiegészült alakjai (<i>velem, neked, hozzá, tőlünk, stb.</i>) - melléknévi igenév - fokozatosan valamennyi esetrag - valamennyi igemód és igeidő - biztonságos eligazodás a tövváltozatok és toldalékkapcsolódások hangtani kérdéseiben (hangrendi illeszkedés, hasonulási jelenségek) - a különböző toldalékok (képző, jel, rag) funkciói - a határozói igenév - a mindennapi személyes társalgási kereteken túlmutató (a valóság tágabb kontextusára kiterjedő) szókészlet - a kommunikációs témakörökhöz szükséges alapszókincs - normális, azaz beszélt nyelvi tempó - összetett idiómák és beszédfordulatok magabiztos használata - regionális köznyelvi változatok megértése
4. Ajánlott szövegek	<p>Irodalmi és nem irodalmi szövegek: Nem irodalmi szövegek, a nyelvi szinthez adaptált irodalmi szövegek Karinthy Ferenc: <i>Karcolatok</i> Karinthy Frigyes: <i>Heuréka. Karcolatok, humoreszkek.</i> Karinthy Frigyes: <i>Az egész város beszél.</i> Karcolatok Karinthy Frigyes: <i>Viccelnek velem'</i> (Ideges úr elalszik) Romhányi József: <i>Szamárfül</i> Weöres Sándor: <i>Hideg van</i> Weöres Sándor: <i>A kő és az ember</i> Weöres Sándor: <i>A szerelem ábécéje</i> <i>A magyar filmről... elfogultan.</i> http://magyarora.com/easyReader/hungarian_film.pdf</p> <p>Egyéni olvasás: 2 novella, 1 regényrészlet, 3 vers Együttolvasás: novellák, regényrészletek, versek Ajánlott szövegek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Epikai alkotások: <ul style="list-style-type: none"> ○ Elbeszélések, novellák, humoreszkek, prózai kisepikai művek a kortárs magyar irodalomból: Romhányi József, Nagy Lajos, Gyurkovics Tibor, Dragomán György alkotásai; ○ Regény: Németh László, Berg Judit, Dragomán György regényrészletei; • Lírai alkotások: Weöres Sándor, Juhász Gyula, Illyés Gyula, Romhányi József, Kovács András Ferenc, Egyed Emese versei <p>Memoriter: 3–4 vers</p> <p>Megjegyzés: a tanár szabadon választhat irodalmi és nem irodalmi szövegeket a csoport szintjének, érdeklődési körének és igényeinek megfelelően</p>

ÁLTALÁNOS KOMPETENCIÁK

ÁK 1.	Megért különböző típusú szövegeket formális és informális kontextusban azok esztétikai minőségének megítélésével
ÁK 2.	Szövegértelmezési stratégiákat alkalmaz történeti, kulturális összefüggésben
ÁK 3.	Különböző típusú szövegeket alkot szóban és írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

**SPECIFIKUS KOMPETENCIÁK ÉS
TEVÉKENYSÉGPÉLDÁK**

ÁK 1. – Megért különböző típusú szövegeket formális és informális kontextusban azok esztétikai minőségének megítélésével

IX. osztály
<p>SK 1.1. Megérti a referenciális olvasás és az irodalomként olvasás közötti különbséget a különböző típusú szövegek befogadásában</p> <ul style="list-style-type: none"> - irodalmi és nem irodalmi szövegek összehasonlítása sajátosságaik alapján (pl. szemponttáblázat, Venn-diagram formájában) - a befogadás módjának megfigyelése ugyanannak a témának kétféle (referenciális és irodalmi) interpretációja esetén - objektív és szubjektív közlések azonosítása irodalmi és nem irodalmi szövegekben - egy irodalmi szöveg alapján felkínált kétféle értelmezés (referenciális és irodalmi) egyike melletti állásfoglalás - irodalmi kódok szerepének felfedezése a konnotatív jelentés megteremtésében különböző műfajú szövegekben - a saját megértés folyamatának, a megértés akadályainak tudatosítása és a megértés gátjainak feloldása (pl. kettéosztott napló/ gondolattérkép/ megbeszélés segítségével) - megértési/értelmezési hibák önálló korrekciója (pl. újraolvasás, reflektálás, problémamegoldás, korrekció) - tanulási eredményeinek értékelése, saját céljainak és elvárásainak, valamint mások várakozásainak függvényében
<p>SK 1.2. Megért köznapi beszélgetéseket, érvelő szövegeket, dokumentumszövegeket, multimédiás szövegeket, egyszerűbb metaszövegeket információszerezés céljából</p> <ul style="list-style-type: none"> - explicit és implicit információk azonosítása különböző típusú nem irodalmi szövegekben - érvelő szövegek és egyszerűbb metaszövegek érveinek, ellenérveinek, következtetéseinek azonosítása (pl. grafikai modell formájában) - dokumentumszövegek (pl. menetrend, időjárásjelentés, használati utasítás, számla, jegy) információinak azonosítása valós élethelyzetekben - különböző típusú nem irodalmi szövegek társítása rövidített (zanzásított) változataikkal - multimédiás szövegek megfigyelése szemponttáblázat segítségével - a különböző kommunikációs helyzetekben kapott üzenetek reflektív, forráskritikai és médiatudatos elemzése
<p>SK 1.3. Megnevez poétikai, narratológiai, műfajelméleti és stílustörténeti fogalmakat különböző típusú szövegekre vonatkozóan</p> <ul style="list-style-type: none"> - különböző irodalmi szövegek műnemi és műfaji jegyeinek azonosítása - az olvasott művek elhelyezése stíluskorszakok idővonalán - poétikai, narratológiai, műfajelméleti és stílustörténeti fogalmak példákkal való szemléltetése olvasmányélmények alapján - verstani gyakorlatok végzése ütemhangsúlyos és időmértékes versek ritmusának megkülönböztetésére
<p>SK 1.4. Azonosít különböző értékminőségeket irodalmi és nem irodalmi szövegekben</p> <ul style="list-style-type: none"> - irodalmi és nem irodalmi szövegekben megjelenített értékminőségek felismerése - multimédiás szövegek (pl. reklám, kampányvideó, filmrészlet) kommunikációs és esztétikai értékeinek megfigyelése - irodalmi és nem irodalmi szövegekben megjelenített értékminőségek összehasonlítása megadott grafikai modell segítségével - az értékek háttérben álló nézőpontok, élethelyzetek felismerése - a személyes értékrend felelős alkalmazása

ÁK 2. – Szövegértelmezési stratégiákat alkalmaz történeti, kulturális összefüggésben

IX. osztály
<p>SK 2.1. Szövegértelmezési stratégiákat alkalmaz nem irodalmi, epikus és lírai művekben</p> <ul style="list-style-type: none"> - kifejező, értő, értelmező olvasás gyakorlása - a nem irodalmi szövegek sajátosságainak felismerése - a nem irodalmi szövegek sajátosságainak értelmezése megadott szempontok szerint

IX. osztály
<ul style="list-style-type: none"> - líraiság és elbeszélő jelleg megkülönböztetése - cím és szöveg összefüggésének vizsgálata - lírai szövegek értelmezése a szóképek, stílusalakzatok jelentésteremtő erejének felfedezésével - versbeszéd, beszédhelyzet, beszéd mód változatainak felismerése - a rím, ritmus vizsgálata a lírai szövegek jelentésének megteremtésében - szereplői és elbeszélői szövegek megkülönböztetése epikus szövegekben (egyenes beszéd, függő beszéd, szabad függő beszéd) - hangulati elemek és azok hatásainak azonosítása lírai és epikus művekben - a példázatosság jegyeinek értelmezése a cselekmény, a szereplők és a motívumok szintjén
SK 2.2. Nyelvi adatokat értelmez megadott szempontok szerint
<ul style="list-style-type: none"> - adatgyűjtési módok megismerése - adattárak, adatbázisok, (online) szótárak kezelése, gyakorlatban való használata - keresési szempontok megismerése - információk, adatok kikeresése megadott téma alapján - a nyelvi adatok megadott szempontok szerinti csoportosítása
SK 2.3. Rövid válasz formájában fogalmazza meg olvasói élményét az irodalmi műről a tanult fogalmak helyes használatával
<ul style="list-style-type: none"> - előfeltevések megfogalmazása az irodalmi mű címe alapján a mű lehetséges témájáról - cím és szöveg közötti összefüggések megfigyelése - lírai, epikai művek műfaji sajátosságainak felfedezése adott irodalmi műben - fikció és valóság elkülönítése az irodalmi művekben - a példázatos szövegek tanítói szándékának értelmezése értékalapú megközelítésben - nyelvi megalkotottság, stílári sajátosságok, hangnem, hangulatiság megfogalmazása - esztétikai minőségek megnevezése - ritmus és rím versszerező és hangulatteremtő erejének felismerése
SK 2.4. Felismeri a különböző korokhoz tartozó szövegek sajátosságait a történeti érzék kialakulása céljából
<ul style="list-style-type: none"> - az egyes korokhoz kapcsolódóan információk, adatok kikeresése és ezek megbeszélése adott szempontok szerint - a szöveg történeti meghatározottságának felismerése - saját léttapasztalatok összehasonlítása olvasmányélményekkel - értékrendek változásának felismerése történeti tárgyú művekben - történelmi háttér és előtér felismerése a történelmi tárgyú művekben - önkifejezési formák alakulásának felismerése különböző korokhoz tartozó szövegekben - különböző stílusok sajátosságainak azonosítása irodalmi szövegekben rövid válasz formájában
SK 2.5. Értelmezi a nyelvi változások okait a történeti érzék kialakulása érdekében
<ul style="list-style-type: none"> - a nyelvi változások egyes okaihoz kapcsolódóan információk, adatok kikeresése és ezek megbeszélése adott szempontok szerint - szólások és közmondások időbeli változásának felfedezése - régi irodalmi szövegek nyelvi (grammatikai) sajátosságainak vizsgálata - jövevényszavak felismerése különböző korú szövegekben - a jövevényszavak beilleszkedését segítő mechanizmusok felismerése

ÁK 3. – Különböző típusú szövegeket alkot szóban és írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

IX. osztály
SK 3.1. Beszédhelyzetnek megfelelő szövegeket alkot a területi és társadalmi változatok figyelembevételével
<ul style="list-style-type: none"> - saját anyanyelvjárás/anyanyelvváltozat sajátosságainak kikeresése és összevetése a többi nyelvjárási régióban használt változatokkal digitális térképek segítségével - különböző nyelvváltozatokban megfogalmazott szövegek összevetése és hasonlóságok/különbségek kiemelése - szövegalkotás különböző nyelvváltozatokban (a helyzet, cél, az adó és a vevő függvényében) - területi nyelvváltozat és személyes/kulturális identitás összefüggésének vizsgálata tanulói kutatómunka eredményeképpen (pl. családban használt szavak, kifejezések, melyek hiányoznak a normatív nyelvváltozattól)

IX. osztály
<ul style="list-style-type: none"> - beszélt szövegek alkotása a kulcsszavak, témahálózat alapján - szövegalkotás a szöveg mikro- és makroszerkezetének figyelembevételével - történetmesélés a tematikus progresszió alkalmazásával
SK 3.2. Párbeszédet, monológot alkot különböző kommunikációs helyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - a kapcsolatfelvételre (köszönés, bemutatás, bemutatkozás, megszólítás), a kapcsolat tartására és a kapcsolat lezárására vonatkozó komplex helyzetgyakorlatok - párbeszéd gyakorlása informális és formális helyzetekben a beszélők közötti viszonyok figyelembevételével - a kommunikációt akadályozó tényezők felismerése - felkészülés a beszélgetést irányító szerepére többszereplős párbeszédben - az aktív hallgatás/értő figyelem módszerének gyakorlása - a párbeszéd és monológ jellemzésbeli eljárásként való alkalmazása - felelő, csattanóra kihegyezett párbeszéd alkotása - felelősségteljes részvétel különféle interakciókban, a kommunikációs konvenciók és etikai elvek tiszteletben tartásával, valamint a kulturális sokszínűség megbecsülésével
SK 3.3. Funkcionális szövegtípusokat (magánlevél/hivatalos levél, meghívó, űrlap kitöltése) alkot megadott beszédhelyzethez igazodva
<ul style="list-style-type: none"> - egy téma magán- és hivatalos levélben való megfogalmazásának gyakorlása - meghívók írása különböző alkalmakra és stílusokban - irodalmi programok műsorfüzeteinek megtervezése - pályázati űrlapok kitöltésére vonatkozó szabályok betartásának gyakorlása - valós vagy fiktív rajongói levél írása egy kedvenc művésznak vagy színésznek művészi munkásságának értékelésével - hivatalos levél írása az önkormányzatnak egy lakossági probléma megoldása érdekében
SK 3.4. Egyszerűbb érvelő szövegeket alkot köznapi beszédhelyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - vélemények, gondolatok, érzelmek, érvek és ellenérvek kifejezésére szolgáló változatos üzenetek megfogalmazása formális és informális kontextusokban, különféle médiumokon keresztül, a kommunikációs helyzethez igazított formában - megadott tételmondatokhoz bizonyítékok/érvek és cáfolatok/ellenérvek kapcsolása - tények és vélemények elkülönítésének gyakorlása különböző beszédhelyzetekben - álláspont kifejtésének gyakorlása (három perces/három bekezdésnyi szövegben) - megadott kérdésre adott válasz részletes indoklása, magyarázata - példák, idézetek beépítése az érvelésbe - a rövid és hatásos érvelés gyakorlása hétköznapi témákon keresztül - meghatározásból levezetett érv gyakorlása - különböző címzethez igazodó beszédek alkotása - humoros kifogások, mentegetőzés írása különböző szituációban
SK 3.5. Publicisztikai, digitális/multimédiás szövegeket (pl. Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei) alkot különböző beszédhelyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - tudatos részvétel az online írott kommunikációban a helyesírási szabályok alkalmazásával - egy közlés többféle módon való megfogalmazása különböző kommunikációs helyzetekben - emléknapok/rendezvények részletes forgatókönyvének előkészítése - az elektronikus könyvtárakban való tájékozódás gyakorlása - hangüzenetek tömör, lényegkiemelő megfogalmazása - tanulási segédanyag létrehozása a mesterséges intelligencia eszközeinek bevonásával
SK 3.6. Elbeszélő, leíró szövegeket alkot megélt vagy fiktív élményei alapján
<ul style="list-style-type: none"> - az olvasói élmény megszólaltatása általános érdekű és értékű mondanivalóval, élménybeszámoló formájában - az „írás saját magunk számára” technika alkalmazása (pl. a saját gondolatok, vélemények, érvek és kérdések reflexív, önreflexív megfogalmazására) - párbeszéd és monológ beillesztése elbeszélő szövegbe - leíró szöveg beépítése elbeszélő szövegbe - egy iskolai nap elbeszélése naplórészlet formájában, egyéni és osztályközösségi nézőpontból

TARTALMAK

IX. osztály

Tartalmi egységek	Tartalmak
2. Ajánlott szerzők	1.1. Janus Pannonius 1.2. Balassi Bálint 1.3. Zrínyi Miklós 1.4. Mikes Kelemen 1.5. Heltai Gáspár 1.6. Csokonai Vitéz Mihály
3. Fogalmak	3.1. referenciális olvasás és irodalomként olvasás 3.2. az irodalmi szöveg jellemzői: <ul style="list-style-type: none"> • fikcionalitás, nyelvi megalkotottság, történetiség, konnotatív jelentés az irodalmi kódok és formák szövegszerveződésben betöltött szerepe • író, kronológia, kultúra, világkép, történetiség, irodalmi korszak, stílus, korstílus, stílusirányzat, stíluszintézis • értelmezési szempontok az olvasás folyamatában • értékek, értékviszonyok (adott irodalmi művekben) • esztétikai minőségek (szép, rút, tragikus, komikus, fenséges, alantas, idilli, elégikus) • hangnemek (objektív, szubjektív, patetikus, tragikus, elégikus, humoros) 3.3. stílustörténeti korok, irányzatok: ókor, középkor, reneszánsz, humanizmus, reformáció, barokk, felvilágosodás, rokokó, klasszicizmus, szentimentalizmus 3.4. nyelvemlékek: szórványemlék, szövegemlék, glossza 3.5. epikus művek olvasása: <ul style="list-style-type: none"> • epikum, történet, történetmondás, elbeszélő (narrátor), elbeszélői nézőpont, elbeszélői szólam, szereplő, szereplők rendszere, jellemábrázolási technikák • epikai műfajok: bibliai történet, példázat, tanmese, intellem, prédikáció, legenda, krónika, monda, gesta, eposz (propozíció, invokáció, in medias res, epikus hasonlatok, enumeráció, isteni beavatkozás, állandó jelzők, előreutalás), irodalmi levél, novella • elbeszélés, tanítás, példázatosság 3.6. lírai művek olvasása: <ul style="list-style-type: none"> • líraiság, lírai én, vershelyzet, beszédhelyzet, beszédmód • lírai műfajok: dal (katonadal, kurucdal, helyzetdal), epigramma, himnusz, óda, zsoltár, trubadúr énekek, virágénekek, elégiko-óda, elégia • pictura, sententia • ütemhangsúlyos és időmértékes verselés (verslábak, hexameter, pentameter, disztichon), szimultán verselés, strófa (Balassi-strófa), rím, rímtípusok, refrén 3.7. szövegtípusok: monológ, párbeszéd, dokumentumszövegek, metaszövegek, érvelő szövegek (érv, cáfolat, álláspont, tételmondat), magánlevél, hivatalos levél, meghívó; multimédiás szövegek, Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei 3.8. adattár, adatbázis, szótártípusok (egynyelvű/értelmező, többnyelvű, etimológiai, szótörténeti, szinonima, szakszótárak, helyesírási szótár), szócikk; a szótártípusok funkciója; hasonlóságok és különbségek az adattárak, adatbázisok, nyomtatott és online szótárak között 3.9. nyelvi változás: a nyelvi változatosság időben; a nyelvi változások okai (belső okok, a nyelv rendszerszerűsége; külső okok: a társadalom, kultúra változásai, a történelmi események hatása; más nyelvi közösségekkel való érintkezés) 3.10. területi és társadalmi változatok; nyelvváltozat, nyelvjárás, köznyelv, standard, hobbinyelvek, életkori nyelvváltozatok, szaknyelvek

Tartalmi egységek	Tartalmak
4. Műértelmező műhely	<p>3.1. TANÍTÁS, NEVELÉS (Minimális követelmény: 3 epikus alkotás, 3 lírai alkotás)</p> <p>3.1.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: <i>Halotti Beszéd és Könyörgés</i>; bibliai példázatok (A magvető; A tékozló fiú); <i>István király intelmei Imre herceghez</i>; Janus Pannonius: <i>A veronai Guarinóhoz</i> (Kérlek téged, e kornak fényessége...); <i>Vitázik Guarino mentegetőzésével</i>; <i>Guarinóhoz</i> (Így szóltál, Guarino, míg olvasgattad a könyvem...); Heltai Gáspár: <i>Száz fabula</i> (részlet); Mikes Kelemen: <i>Törökországi levelek</i> (62. levél); Csokonai Vitéz Mihály: <i>Jövendölés az első oskoláról a Somogyban</i></p> <p>3.1.2. Társítható művek:</p> <p>3.1.2.1. Irodalmi alkotások: Apáczai Csere János: <i>Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról</i>; Kosztolányi Dezső: <i>Halotti beszéd; A kulcs; Aranysárkány; Házi dolgozat; Fürdés; Sakk-matt</i>; Márai Sándor: <i>Halotti beszéd; Fűves könyv</i>; Kazinczy Ferenc: <i>A nagy titok</i>; Kölcsey Ferenc: <i>Emléklapra; Huszt</i>; Berzsenyi Dániel: <i>A magyarokhoz (II.)</i>; Gárdonyi Géza: <i>Büntárgyalás</i>; Móricz Zsigmond: <i>Légy jó mindhalálig</i> (részletek, az iskolai életet ábrázoló jelenetek); Szabó Magda: <i>Abigél</i>; Karinthy Frigyes: <i>Tanár úr kérem</i>; Vámos Miklós: <i>Pofon</i>; Ady Endre: <i>Üzenet egykori iskolámba</i>; Kovács András Ferenc: <i>Erdélyi iskolák falára</i>; Tóth Krisztina: <i>Verset állva; Tolltartó; Én csak egy nyugdíjas tanár vagyok</i>; Ottlik Géza: <i>Iskola a határon</i> (részletek, iskolai jelenetek); Esterházy Péter: <i>Pápai vizeken ne kalózkodj!</i>; Pilinszky János: <i>A tékozló fiú keresése</i>; Dragomán György: <i>Oroszlánkórus</i>; Tamás Dénes: <i>Az élő ház</i>; Gion Nándor: <i>Sortűz egy fekete bivalyért</i> (részlet, Fodó tanár úr alakja)</p> <p>3.1.2.2. Társművészeti alkotások: Fra Angelico: <i>A hegyi beszéd</i> (festmény, 1442); Raffaello Santi: <i>Az athéni iskola</i> (festmény, 1510); Rembrandt: <i>A tékozló fiú hazatérése</i> (festmény, 1669); <i>Dr. Tulp anatómiája</i> (festmény, 1632); <i>Emmausi vacsora</i> (festmény, 1601); Jean-François Millet: <i>A magvető</i> (festmény, 1850); Munkácsy Mihály: <i>Colpachi iskola</i> (festmény, 1882); Vincent Van Gogh: <i>A magvető</i> (festmény, 1888, mindkét változat); Ferenczy Károly: <i>A hegyi beszéd</i> (festmény, 1896); Csontváry Kosztká Tivadar: <i>Marokkói tanító</i> (festmény, 1908); Caravaggio: <i>Hamiskártyások</i> (festmény, 1594); <i>A Pál utcai fiúk</i> (ifjúsági filmdráma Molnár Ferenc regényének adaptációja, Fábri Zoltán, 1969); <i>Holt költők társasága</i> (ifjúsági filmdráma, Peter Weir: <i>Dead Poets Society</i>, 1989); <i>Mindenki</i> (rövidfilm, Deák Kristóf, 2016); <i>Mona Lisa mosolya</i> (filmdráma, Mike Newel: <i>Mona Lisa Smile</i>, 2003); <i>Tanári szoba</i> (filmdráma, İlker Çatak: <i>Teachers' Lounge</i>, 2023); <i>Fekete pont</i> (filmdráma, Szimler Bálint, 2024)</p> <p>3.1.3. Világirodalmi kitekintés: Marcus Aurelius: <i>Elmélkedések; A professzor és a révész</i> (hindu népmese); J. D. Salinger: <i>Zabhegyező</i>; J. K. Rowling: <i>Harry Potter</i>; Sylvia Plath: <i>Beavatás</i>; Ernest Hemingway: <i>Indián tábor</i>; André Gide: <i>A tékozló fiú visszatérése</i></p> <p>3.1.4. Visszatekintés: Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk</i></p> <p>3.1.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): eredendő bűn, bűnbeesés, bűnhődés, éden, famotívum, archaikus nyelvezet, tanulási stratégiák, beavatás, példakép, beilleszkedés, normakövetés, felnőtté válás, személyes érintettség, emberi magatartásminták, értékátadás, felelősség, megfelelés, hivatás, tudás, nevelési elvek, nevelési eszmények, tanárszerepek, iskolai konfliktusok, gyermekjogok, gyermekvédelem</p> <p>3.2. A TRANSCENDENS ÉS VILÁGI SZERELEM (Minimális követelmény: 2 epikus alkotás, 4 lírai alkotás)</p> <p>3.2.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: <i>Margit-legenda; Szent Ferenc legendája</i> (Jókai kódex: <i>Az fordolt farkasról</i>); <i>Szent László legendája</i>; Balassi Bálint: <i>Hogy Júliára talál, így köszöne neki; Júliát hasonlítja a szerelemhez, mely hasonlatosságot a Júlia dicséretin kezd el; Kiben az kesergő Céliáról ír</i>; Csokonai Vitéz Mihály: <i>A boldogság; Tartózkodó kérelem; A rózsabimbóhoz; A Reményhez</i></p> <p>3.2.2. Társítható művek:</p>

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<p>3.2.2.1. Irodalmi alkotások: Dsida Jenő: <i>Arany és kék szavakkal</i>; Gárdonyi Géza: <i>Isten rabjai</i>; Lackfi János: <i>Szent Margit legendája</i>; Szerb Antal: <i>A szerelem a palackban</i>; Márai Sándor: <i>Vendégjáték Bolzanóban</i>; Csokonai Lili [Esterházy Péter]: <i>Tizenhét hattyúk</i>; Kovács András Ferenc: <i>Júliának különb dicséreti</i>; <i>Kiket Júliáról szerzett</i>; <i>Júliát az hithez hasonlítja</i>; <i>Magát az planétákhoz méri</i>; <i>Júlia árnyékáról</i>; Orbán Ottó: <i>Melyben Balassi módján fohászkodik</i>; Nagy Gáspár: <i>Visszhangzó lépcsők egy eleven Balassi-szoborhoz</i>; Petri György: <i>Egy Balassi-strófa</i>; Varró Dániel: <i>Változatok egy gyerekdalra: Balassi Bálint</i></p> <p>3.2.2.2 Társművészeti alkotások: A Manesse-kódex lovagi szerelmet ábrázoló illusztrációi (1305–1340); Jan van Eyck: <i>Az Arnolfini-házaspár</i> (festmény, 1434); Sandro Botticelli: <i>A tavasz</i> (festmény, 1482); <i>Vénusz és Mars</i> (festmény, 1485); <i>Vénusz születése</i> (festmény, 1486); Hieronymus Bosch: <i>Gyönyörök kertje</i> (festmény, 1500 körül); Tiziano: <i>Égi és földi szerelem</i> (festmény, 1512–1516); Peter Paul Rubens: <i>A szerelem kertje</i> (festmény, 1630–1632); Giovanni Lorenzo Bernini: <i>Szent Teréz extázisa</i> (szobor, 1647); Francois Boucher: <i>Szeretők a parkban</i> (festmény, 1758); Jean-Honore Fragonard: <i>A hinta</i> (festmény, 1767); Louis-Jean-François Lagrenée: <i>Ámor és Psyche</i> (festmény, 1767–1771); Antonio Canova: <i>Ámor és Psyche</i> (szobor, 1796); Gustav Klimt: <i>A csók</i> (festmény, 1907–1908); Szinyei Merse Pál: <i>Szerelmespár</i> (festmény, 1870); René Magritte: <i>Szerelmesek</i> (festmény, 1928); <i>Örvendj magyar hon, jó anya</i> (a Gaude mater Hungaria himnusz feldolgozása) – Schola Hungarica – Dobszay László; <i>Lucis creator optime</i> gregorián dallama; Sator-Quartet – Heidl György és Bognár Szilvia: <i>Lucis creator optime</i>; Moniot d'Arras: <i>Ce fu en mai</i> (Nyári ének); Kecskés együttes: Gaucelm Faidit: <i>Trubadúr énekek a 12–13. századból</i> (Hungaroton, 1986); Ludwig van Beethoven: <i>IX. szimfónia</i> (szimfónia, 1824, IV. tétel, Örömóda); Richard Wagner: <i>Trisztán és Izolda</i> (opera, 1859, Liebestod, részlet); Giacomo Puccini: <i>Turandot</i> (opera, 1926, „Nessun dorma”, Kalaf áriája, III. felvonás eleje); Richard Wagner: <i>A Nibelung gyűrűje</i> (operaciklus, 1876, „Awakening Scene”, „Immolation Scene”); Giuseppe Verdi: <i>A trubadúr</i> (opera, 1853); Liszt Ferenc: <i>Két legenda: Assisi Szent Ferenc prédikál a madaraknak</i> (zongoramű, 1862–1863); <i>Árpád-házi Szent Margit legendája</i> (zenés történelmi fantáziajáték a kaposvári Déryné Vándorszínház társulat előadása); <i>Napfivér, holdnővér</i> (filmdráma, Franco Zeffirelli: <i>Fratello sole, sorella luna</i>, 1972); <i>Az ember, aki megölte Don Quijotét</i> (kaland-vígjáték, Terry Gilliam: <i>The Man Who Killed Don Quixote</i>, 2018); <i>Szerelmes Shakespeare</i> (romantikus vígjáték, John Madden: <i>Shakespeare in love</i>, 1998); <i>Lovagregény</i> (történelmi kalandfilm-vígjáték, Brian Helgeland: <i>A Knight's Tale</i>, 2001)</p> <p>3.2.3. Világirodalmi kitekintés: Platón: <i>Lakoma (Symposion)</i>; Francesco Petrarca: <i>Daloskönyv</i>; William Shakespeare: <i>Szonettek</i>; <i>Rómeó és Júlia</i>; Miguel de Cervantes: <i>Don Quijote</i>; Umberto Eco: <i>A rózsza neve</i>; Anton Pavlovics Csehov: <i>A szerelemről és más történetek</i>; Johann Wolfgang von Goethe: <i>Faust</i> (I., II. rész); Novalis: <i>Himnuszok az éjszakához</i>; Lidia Amejko: <i>A telepi szentek élete</i></p> <p>3.2.4. Visszatekintés: Petőfi Sándor: <i>János vitéz</i></p> <p>3.2.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): szent szerelem, lovagi szerelem, trubadúrköltészet, reneszánsz szerelem, rokokó udvarlás, elragadtatás, átlényegülés, plátói szerelem, transzcendencia, profán, virágénekek, népies helyzetdalok, szent, szentség, csoda, éreynkatalógus, kolostori irodalom, példaadás, tanító jelleg, erkölcsi példa, önfeláldozás, áldozat, aszkézis, szolgálat, boldogságkeresés, szenvedély, vágy, beteljesülés, elmúlás, a szerelem mint ideál, antropomorfizáció, az emberi lét mulandósága</p> <p>3.3. OTTHONOSSÁG ÉS IDEGENSÉGÉRZET (Minimális követelmény: 2 epikus alkotás, 4 lírai alkotás)</p> <p>3.3.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: Janus Pannonius: <i>Pannónia dicsérete</i>; <i>Egy dunántúli mandulafáról</i>; <i>Mikor a táborban megbetegedett</i>; <i>Búcsú Váradtól</i>; Mikes Kelemen: <i>Törökországi levelek</i> (részlet);</p>

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<p>Csokonai Vitéz Mihály: <i>Az estve; A tihanyi ekhóhoz; A magánossághoz; A pillangóhoz</i></p> <p>3.3.2. Társítható művek:</p> <p>3.3.2.1. Irodalmi alkotások: Berzsenyi Dániel: <i>A közelítő tél</i>; Kazinczy Ferenc: <i>Fogságom naplója</i> (részlet); Péterfy Gergely: <i>Kitömött barbár</i>; Kosztolányi Dezső: <i>A szegény kisgyermek panasza</i>; <i>Esti Kornél</i> (részlet); Márai Sándor: <i>Napló; Béke lthakában</i>; Arany János: <i>Epilógus</i>; Ady Endre: <i>Kocsi-út az éjszakában; Sem utódja, sem boldog őse...</i>; <i>A Tisza-parton; A Hortobágy poétája; Mátyás bolond diákja</i>; Karinthy Frigyes: <i>Előszó; Barabbás</i>; József Attila: <i>Levegőt!</i>; <i>Külvárosi éj</i>; Tóth Árpád: <i>Lélektől lélekig</i>; Tamási Áron: <i>Levél Édesanyámhoz Mikes Kelemenről</i>; Kányádi Sándor: <i>Fától fáig</i>; Örkény István: <i>Az otthon</i>; Tandori Dezső: <i>Egy talált tárgy megtisztítása</i></p> <p>3.3.2.2. Társművészeti alkotások: Kolozsvári Tamás: <i>Kálvária</i> (oltárkép, 1427); Caspar David Friedrich: <i>Vándor a ködtenger fölött</i> (festmény, 1818 körül), Edgar Degas: <i>Abszintivók</i> (festmény, 1876); Munkácsy Mihály: <i>Krisztus Pilátus előtt</i> (festmény, 1881); Edvard Munch: <i>A sikoly</i> (festmény, 1893); Edward Hopper: <i>Automata</i> (festmény, 1927); Csontváry Kosztká Tivadar: <i>Magányos cédrus</i> (festmény, 1907); Ludwig van Beethoven: <i>Holdfény szonáta</i> (1801); Bródy János: <i>A magány</i> (beatdal, 1994); Margaret Island: <i>A rab golya</i> (Arany János megzenésített verse, 2018) ; <i>Az emigráns</i> (játékfilm, Szalai Györgyi, Dárday István, 2006); <i>A Pillangó</i> (filmvígjáték-dráma, Philippe Muyl: <i>Le papillon</i>, 1973); Várnai György, Jankovics Marcell: <i>Gusztáv elidegenedik</i> (animációs film, 1978), <i>Ahol a folyami rákok énekelnek</i> (bűnügyi thriller, Delia Owens regényének adaptációja, Olivia Newman: <i>Where the Crawdads Sing</i>, 2022)</p> <p>3.3.3. Világirodalmi kitekintés: Dante Alighieri: <i>Isteni színjáték</i>; John Keats: <i>A magányhoz; A reményhez</i>; Mihai Eminescu: <i>Szegény Dionis</i>; <i>Az esthajnalcsillag</i>; Franz Kafka: <i>Átváltozás</i>; Sylvia Plath: <i>Az üvegbura</i></p> <p>3.3.4. Visszatekintés: Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk</i>; Rudyard Kipling: <i>A dzsungel könyve</i>; Antoine de Saint-Exupéry: <i>A kis herceg</i></p> <p>3.3.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): otthonosság, út, száműzetés, (e)migráció, honvágy, személyes és kulturális kötődés, nosztalgia, kultúrák találkozása, a beilleszkedés nehézségei, megnemértettség, kirekesztettség, idegenség, elidegenedés, magány</p> <p>3.4. HŰSÉG ÉS HŐSIESSÉG. A tatárjárás, a törökvilág és a kuruc-labanc harcok emlékezte (Minimális követelmény: 2 epikus alkotás, 4 lírai alkotás)</p> <p>3.4.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: Balassi Bálint: <i>Egy katonaének; Ó, én édes hazám, te jó Magyarország</i>; Zrínyi Miklós: <i>Szigeti veszedelem</i>; kuruc dalok (<i>Csinom Palkó; Rákóczi-nóta; Nagymajtényi síkon letörött a zászló; Őszi harmat után</i>)</p> <p>3.4.2. Társítható művek:</p> <p>3.4.2.1. Irodalmi alkotások: Rogerius mester: <i>Siralmas ének</i>; Tinódi Lantos Sebestyén: <i>Cronica</i> (Egervár viadaljáról); Kodolányi János: <i>Julianus barát; A vas fiai</i>; Kemény Zsigmond: <i>Zord idő</i>; Ady Endre: <i>Bujdosó kuruc rigmusa; Kurucok így beszélnek; Két kuruc beszélget</i>; Arany János: <i>Szondi két apródja</i>; Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i>; Jókai Mór: <i>Török világ Magyarországon; A nagyenyedi két fűzfa</i>; Mikszáth Kálmán: <i>A fekete város; Új Zrínyiász</i>; Kós Károly: <i>Varju nemzetség</i>; Esterházy Péter: <i>Harmonia Caelestis</i> (a kor hangulatát idéző részletek); Szilágyi István: <i>Hollóidő</i>; Makkai Sándor: <i>Ördögszekér</i>; Orbán Ottó: <i>Melyben Balassi módjára fohászkodik</i>; Lackfi János: <i>Plaza Balassi</i></p> <p>3.4.2.2. Társművészeti alkotások: Hollósy Simon: <i>Zrínyi kirohanása</i> (festmény, 1896); Csontváry Kosztká Tivadar: <i>Zrínyi kirohanása</i> (festmény, 1903); Feszty Árpád: <i>Feszty-körkép</i> (festmény, 1892–1894); Benczúr Gyula: <i>Budavár visszavétele a törököktől</i> (festmény, 1686); <i>Egri csillagok</i> (musical, Várkonyi Mátyás – Béres</p>

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<p>Attila, 1996); <i>Zrínyi 1566</i> (rockmusical, Moravetz Levente, 2017); a <i>Rákóczi-induló</i> változatai</p> <p>3.4.3. Világirodalmi kitekintés: Homérosz: <i>Íliász</i>; Vergilius: <i>Aeneis</i>; <i>Roland-ének</i>; <i>Nibelung-ének</i>; az <i>Artúr-mondakör</i> feldolgozásai; Torquato Tasso: <i>A megszabadított Jeruzsálem</i>; Mihai Eminescu: <i>Harmadik levél</i>; Leon Uris: <i>Exodus</i></p> <p>3.4.4. Visszatekintés: Jókai Mór: <i>A kőszívű ember fiai</i>; Arany János: <i>Toldi</i>; Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i></p> <p>3.4.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): nemzeti identitás, keresztény értékrend, vitézi élet, hűség, hősiesség, végvári vitézek, önfeláldozás, imitatio Christi, athleta Christi, duális világvé, kuruc, labanc, száműzetés, bujdosás</p>

A1–A2-es, B1–B2-es szint:

1. Alapelvek

A tanterv alkalmazása olyan tanítási és tanulási módszereket feltételez, amelyek:

- a kompetenciák fejlesztésére épülnek (kommunikációs, kognitív, szociális, digitális);
- előtérbe helyezik az inter- és transzdiszciplinaritást, ami a kreativitás, problémamegoldás, döntéshozatal fejlesztését is lehetővé teszi;
- figyelembe veszik a tanulók életkori sajátosságait, előzetes tudását és érdeklődését;
- támogatják az aktív részvételt, az önálló gondolkodást és a reflektív tanulást;
- elősegítik a nyelvi kreativitás, a kritikai gondolkodás, a szövegértés-szövegalkotás, és az alkotóképesség fejlődését;
- a komplex személyiségfejlesztésre, és az attitűdök fejlesztésére irányulnak;
- lehetővé teszik a differenciált tanulásszervezést és a változatos tanulási utak kialakítását.
- A **kezdő** (A1, A2) szintje azt célozza, hogy a diák a tanév végére elérje a középfokú nyelvismeret alsó szintjét, azaz a B1-es szintet. A tanítási módszerek kiválasztásakor figyelembe kell venni a diákok életkori sajátosságait: ezen a szinten a kommunikációközpontú nyelvoktatás dominál. A nyelvi kompetencia-fejlesztés célja nem az, hogy a diák fogalmi szinten sajátítsa el a nyelvi kategóriákat, terminusokat, de egy-egy grammatikai kifejezés elsajátítása elengedhetetlen, és hozzátartozik az alapszókincshez (pl. *ige* vagy *múlt idő*).
- a javaslat az, hogy egy-egy témánál először a szókincset alapozzák meg és mélyítsék el: azaz fordítsák le és tanulják meg a szavakat. Ezt kövesse egy rövid, közérthető grammatikai magyarázat ahhoz a témához, amelyet az adott tanulási tevékenység feldolgoz. Harmadik lépésként foglalkozzanak szövegekkel. Itt fontos a különböző szövegértési feladatok (kérdések, hamis mondatok stb.) alkalmazása is, majd negyedik lépésként oldjanak minél változatosabb gyakorlatokat, feladatokat. Bevonható a nyelvoktatásban használt audio-lingvális módszer és a fordítómódszer is, továbbá, hogy minél gyakrabban éljenek az IKT-eszközök használatával.
- érdemes alkalmazni a fokozatos célnyelven való beszédet már a legelső órától kezdve, azaz kerüljék a román nyelvű kommunikációt, amennyire csak lehet. Továbbá az aktív tanulási módszer alkalmazása is segíti a nyelvtanulást, amely azt jelenti, hogy a tanórákon egyre kevesebbet beszéljen, kommunikáljon a tanár, és egyre többet szólaljanak meg a nyelvtanulók. A tanári magyarázat, beszéd kevesebb időt vegyen igénybe, mint a diákok beszélgetése, gyakorlatoztatása. A cél, hogy a diák minél aktívabban vegyen részt az órán, a tanár inkább irányítson, keretet biztosítson a megfelelő kommunikációnak.
- Az anyanyelvi nevelés alapelvei **középfaladó szintnek** (B2) a játékoság, élményközpontúság, beszédkésztetés.
- Ajánlott a tanulói kiselőadás és a projekt módszer alkalmazása, a tanár és a diák közös munkáján alapuló pedagógiai módszerek, az e-learning tapasztalatainak beépítése a jelenléti/online oktatásba.
- Ezen a szinten különösen fontos a tanulásszervezés módszertani megújulása a differenciált oktatás, azaz az egyéni különbségek figyelembevétele. A pedagógus feladata a tanulók nyelvismeret szintjének megfelelő, a tanulók közötti egyéni eltéréseket illető, ezekhez legjobban alkalmazkodó feladatok megválasztása
- a tanterv sikeres használatához a tanár használja bátran a bibliográfiában feltüntetett kézikönyveket, szaklapokat, honlapokat is.

2. A tanterv felépítése:

A hangsúly az alapkompentenciák kialakításán van, amelyek minden tanuló számára hozzáférhetőek, és olyan módszerek választásán, amelyek biztosítják az inkluzív oktatás feltételeit és az esélyegyenlőséget. A tanulási tevékenységek fokozatosan nehezedő, hétköznapi feladatokra és didaktikai játékokra alapoznak.

3. Ajánlott módszerek és munkaformák

Felfedező tanulás (induktív megközelítés)

A Magyar nyelv és irodalom tantárgy tanterve – IX. osztály, közös törzsanyag (KT) román tannyelvű iskolákban/osztályokban tanuló diákok számára

- Nyelvi jelenségek, szövegszerkezetek önálló megfigyelése és rendszerezése
- Szabályfelfedeztetés példák alapján

Reflektív gondolkodás és metakogníció

- Saját megértési folyamat tudatosítása (pl. kettéosztott napló, gondolattérkép)
- Értelmezési hibák önálló korrekciója, újraolvasás, reflektálás

Differenciált tanulásszervezés

- Választható szövegek, értelmezési utak, feladattípusok
- Tanulói kutatómunka (pl. nyelvváltozatok, családi nyelvhasználat)
- Egyéni, páros és csoportmunka váltakozása

Digitális és multimédiás eszközök használata

- Online szótárak, adattárak, adatbázisok kezelése
- Multimédiás szövegek értelmezése (videó, komment)
- Digitális szövegalkotás: e-mail, hangüzenet, közösségi poszt, pályázati űrlap
- A mesterséges intelligencia értő és kritikus használata

Szerepjáték és szituációs gyakorlatok

- Kommunikációs helyzetek modellezése (formális/informális párbeszéd, vita)
- Beszédhelyzethez illeszkedő szövegalkotás (meghívó, levél, monológ)

4. Értékelési szempontok

- Kompetenciaalapú értékelés: a megszerzett tárgyi tudás változatos problémahelyzetekben való alkalmazása
- Fejlesztő értékelés: folyamatos visszajelzés, tanulási naplók, önértékelés, társértékelés
- Valós élethelyzetekre épített feladatok: valós kommunikációs helyzetek, projektermékek, kreatív szövegalkotás

C1–C2-es szint:

1. Alapelvek

A tanterv alkalmazása olyan tanítási és tanulási módszereket feltételez, amelyek:

- a kompetenciák fejlesztésére épülnek (kommunikációs, kognitív, szociális, digitális);
- a komplex személyiségfejlesztésre, az értéktudat, az értékfelismerés, az attitűdök fejlesztésére irányulnak;
- előtérbe helyezik az inter- és transzdiszciplináris megközelítéseket, amelyek ösztönzik a kreatív és komplex döntéshozatali folyamatokat, az olvasói kritikai gondolkodást és az önálló értelmezési stratégiák kialakulását;
- figyelembe veszik a tanulók életkori sajátosságait, előzetes tudását és érdeklődését;
- támogatják az aktív részvételt, az önálló gondolkodást és a reflektív tanulást;
- elősegítik a nyelvi kreativitás, a kritikai gondolkodás, a szövegértés, szövegalkotás és az alkotóképesség fejlődését;
- lehetővé teszik a differenciált és csoportos tanulásszervezést, a változatos tanulási utak kialakítását.

2. A tanterv felépítése:

Közös törzsanyag: a hangsúly az alapkompentenciák kialakításán van, amelyek minden tanuló számára hozzáférhetőek, és olyan módszerek választásán, amelyek biztosítják az inkluzív oktatás feltételeit és az esélyegyenlőséget. A tanulási tevékenységek fokozatosan nehezedő feladatokra és didaktikai játékokra alapoznak.

3. A műválasztás módja:

- A műértelmező műhely gyakorlataihoz a tanár az osztály érdeklődését és adottságait figyelembe véve választ szövegeket a tantervben javasolt műlistából. Fontos szempont lehet a műválasztásban az osztályadalmi és lokális értékek képviselője is a kulturális sokszínűség jegyében. Erre ad lehetőséget a műértelmező műhelybeli szövegek sokszínűsége, gazdagsága.
- A javasolt témák, problémakörök, problémafelvetések elmélyült vizsgálatához a megadott minimális követelményeken túl a műlista lehetőséget ad a választott szövegek számának növelésére a tanórai tevékenység keretén belül, vagy az egyéni/csoportos kutatómunka (projekt) megvalósításához.

- A tanórára kiválasztott szövegek vagy részletek ne haladják meg az 1500 szót, az ennél hosszabb szövegeket a tanterv otthoni olvasás után tanórai megbeszélésre javasolja.
- A tanulmányozott kor irodalmi alkotásainak a javasolt társítható művekkel való párhuzamos olvasása lehetőség arra, hogy a kortárs szövegek folyamatosan jelen legyenek az olvasói tapasztalatban, és gyakorlattá válhasson a klasszikusoknak a kortársak felől való olvasása. Ebben a szemléletben érthetővé válik, hogy a szövegek keletkezési korából fakadó „másság” feloldható a tematikus összefüggésben, és megfigyelhető az egyes problémakörökhöz való emberi viszonyulás időbeli változása. A választott irodalmi alkotások sora kiegészíthető a témához kötődő nem irodalmi szövegekkel (pl. publicisztikai, metaszövegek).
- **Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból:** olyan magyar irodalmi alkotások, amelyeket a tanulmányozott korszakba helyezve stílustörténeti, műfaji szempontból is értelmezésre ajánlunk a tanóra keretén belül.
- **Társítható irodalmi alkotások:** olyan magyar irodalmi alkotások, amelyeket elsősorban tematikusan értelmezünk, és ebből a szempontból állítjuk összefüggésbe a tanulmányozott korszakok magyar irodalmi alkotásaival.
- **Társművészeti alkotások:** olyan festmények, szobrok, zenei, színpadi művek és filmek, amelyek tematikusan kapcsolódnak az ajánlott irodalmi alkotásokhoz, és kiegészítik, árnyalják, elmélyítik az értelmezést, komplex művészi látásmódot fejlesztenek, a korszak, stílus hangulatát érzékeltetik. A terjedelmesebb zenei, színpadi művek és filmek egy-egy, a téma szempontjából releváns részletét ajánljuk tanórán való értelmezésre, a teljes alkotások meghallgatása/megtekintése filmklub, egyéni filmnézés, csoportos projekt munka tárgyát képezik.
- **Világirodalmi kitekintés:** olyan világirodalmi alkotások, amelyek tematikusan kapcsolódnak az ajánlott művekhez. Nem számítanak bele a minimális követelménybe, hanem kiegészítik, formálják a tanulók irodalmi műveltségét, értékrendjét, a magyar irodalmat világirodalmi kontextusba helyezik, jelezve a problémakörök, témák, motívumok egyetemességét. Segíti az összehasonlító szemléletet, párhuzamok, különbségek felfedezését. A tanórán való közös értelmezéshez rövidebb szövegek, szövegrészletek javasoltak.
- **Visszatekintés:** a tanulók reflektálnak olyan irodalmi alkotásokra, amelyeket már korábban megismertek, a rájuk való utalás a problémakörök, témák, értékek, motívumok értelmezése során tágabb kontextusba helyezik a már megszerzett olvasmányélményeket, amelyek által feltárják a korábban tanulmányozott és az újonnan olvasott művek közti kapcsolatokat.
- **Fogalmak:**
 - **Tematikus fogalmak:** a műértelmező műhelyekben javasolt szakkifejezések, megjelenített értékek, témák, motívumok egyben a művek értelmezésének szempontjai is. Ezeket a fogalmakat az értelmezés során a tanulók elsajátítják és működtetik.
 - **Stilisztikai, poétikai, narratológiai, nyelvi fogalmak:** a tematikus fogalmakhoz társulnak a megjelenítés eszközei, azok a stilisztikai, poétikai, narratológiai, nyelvi fogalmak, amelyek az esztétikai élmény megfogalmazásának eszközei. A tantervben javasolt szakkifejezések fogalmi szintű funkcionális működtetése ajánlott.
- **Minimális követelmény:** a tanterv ajánlása a választott művek számának meghatározására. Ezek magyar irodalmi alkotások a tanulmányozott korokból és a társítható irodalmi alkotások közül. A minimális követelmény (pl. 3 epikus alkotás, 3 lírai alkotás) teljes terjedelemben elolvasandó művekre vonatkozik. A minimális keretben egy irodalmi mű a 4 év alatt egyszer választható. Ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a minimális kereten felül egy mű több témához kötődően is tanulmányozható legyen. A téma keretén belül választott művek mellett egy-egy, a tantervben ajánlott alkotás vagy annak részlete akár egy feladat, item megfogalmazásában is megjelenhet, melynek nem elvárása a teljes mű ismerete.

4. A tartalmak elrendezése:

A tanterv kronologikus és moduláris szempontokat követ. Nem elvárás a klasszikus értelemben vett irodalomtörténet, életrajz- és életmű tanítása. Olyan műközpontú szemléletet érvényesít, mely megengedi a különböző irodalmi, művészettörténeti, stílustörténeti korszakok közötti átjárást. Az ajánlott szerzők művei a műértelmező műhelyek ajánlatai alapján úgy illeszkednek a tananyagba, hogy azokban érvényesülhessen a tematikus értelmezés és a stílustörténeti, poétikai/narratológiai sajátosságok megfigyelése is.

A tanterv nyelvészeti részdiszciplínákhoz kapcsolódó témái részben az előző ciklusban már megismertek másfajta megközelítését célozzák, így elsősorban ezekhez köthetők; illetve részben olyan problematikákat vetnek fel, amelyek önállóan is tárgyalhatók, vagy akár – az ajánlott – irodalmi művekhez is köthetők.

5. A tanóra fókuszai:

- Tematikus fókusz
- Poétikai fókusz
- Szövegértési/értelmezési fókusz
- Szövegalkotási fókusz

6. Ajánlott módszerek és munkaformák

Felfedező tanulás (induktív megközelítés)

- Nyelvi jelenségek, szövegszerkezetek, irodalmi kódok megfigyelése és rendszerezése
- Szabályfelfedeztetés példák alapján (pl. versritmus, narratív szólamok, nyelvváltozatok)

Reflektív gondolkodás és metakogníció

- Saját megértési folyamat tudatosítása (pl. kettéosztott napló, gondolattérkép)
- Értelmezési hibák önálló korrekciója, újraolvasás, reflektálás

Műértelmező műhelymunka

- Különböző korokból származó művek közös projektalapú értelmezése
- Társítás világirodalmi, popkulturális, társművészeti alkotásokkal
- Tanulói portfólió készítése
- Tanulói állásfoglalás, vita, érvelés, alternatív értelmezések kidolgozása

Kooperatív tanulásszervezés

- Irodalmi körök, egy témáról különböző szerepekben, eszmecsere, kerekasztal-forgó, vándorló csoportok, vitaháló, disputa

Differenciált tanulásszervezés

- Választható szövegek, értelmezési utak, feladattípusok
- Tanulói kutatómunka megszervezése, irányítása
- Egyéni, páros és csoportmunka váltakozása

Digitális és multimédiás eszközök használata

- Online szótárak, adattárak, adatbázisok kezelése
- Multimédiás szövegek értelmezése (videó, kampány, komment)
- Digitális szövegalkotás: e-mail, hangüzenet, közösségi médiafelületek szövegei, pályázati űrlap
- A mesterséges intelligencia értő és kritikus használata

Szerepjáték és szituációs gyakorlatok

- Kommunikációs helyzetek modellezése (formális/informális párbeszéd, vita)
- Beszédhelyzethez illeszkedő szövegalkotás (meghívó, levél, monológ)

Tematikus progresszió és motívumalapú tanítás

- Motívumok, értékek, témák követése különböző művekben
- Életproblémák irodalmi megközelítése (pl. beavatás, szerelem, otthonosság, hűség, hősiesség)

7. Értékelési szempontok

- Kompetenciaalapú értékelés: a megszerzett tárgyi tudás változatos problémahelyzetekben való alkalmazása
- Fejlesztő értékelés: folyamatos visszajelzés, tanulási naplók, önértékelés, értékelési táblázat, társértékelés
- Valós élethelyzetekre épített feladatok: valós kommunikációs helyzetek, projektermékek, kreatív szövegalkotás

A1–A2-es, B1–B2-es szint:

- Adamikné Jászó Anna 2006. *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* Trezor Kiadó, Budapest. <https://mek.oszk.hu/09400/09498/09498.pdf>
- Antalné Szabó Ágnes 2019. A szövegértő olvasás fejlesztése magyar nyelven – adaptivitás és motiválás a fejlesztésben In Terbe Erika (szerk): *A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése.* Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. pp. 49-80. https://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-sz%C3%B6veg%C3%A9rt%C3%A9s-mint-tanul%C3%A1si-k%C3%A9pess%C3%A9g-fejleszt%C3%A9s_INTERA.pdf#page=49
- Balázs Géza 1994. *Szövegtani gyakorlatok, vázlatok és tanulmányok. (Mai magyar nyelvi gyakorlatok).* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Balogh Andrea – Magyarai Sára 2010. *Nyelvi szintfelmérő tesztgyűjtemény (Culegere de teste de competență lingvistică în limba maghiară).* Ed. AEGIS, Timisoara.
- Bencze Lóránt 1996. *Mikor, miért, kinek, hogyan. Stílus és értelmezés a nyelvi kommunikációban.* Budapest, Corvinus Kiadó.
- Benkes Zsuzsa – Nagy L. János – János – Petőfi S. János 1996. *Szövegtani kaleidoszkóp 1.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Benkes Zsuzsa – Petőfi S. János 1996. *Szövegtani kaleidoszkóp 2.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Czimer Györgyi – Fűzfa Balázs – Szakály Szilvia (szerk.). 2016. *Élményközpontú irodalomtanítás. Kreativitás, produktivitás, kultúrákezelés a digitális korban.* Szombathely, Savaria University Press.
- Cserhalmi Zsuzsanna 2001. *Amit az irodalomtanításról tudni kellene...* Budapest, Korona Kiadó.
- Fűzfa Balázs 1998. *Miért szép?* Celldömök, Pauz-Westermann Könyvkiadó.
- Gábor Felicia 2019. *Csángó élet. Magyar Napló Kiadó.*
- Gál Noémi 2010. *A nyelvi revitalizáció. Elméletek, módszerek, lehetőségek.* AESZ, Kolozsvár.
- Giay Béla – Nádor Orsolya 1998. *A magyar mint idegen nyelv. Hungarológia.* Budapest.
- Goretity József – Laczkó Zsuzsa 1997. *Nem csak novellák.* Debreceni Nyári Egyetem.
- Gróf Annamária 2013: *Didaktikai segédkönyv a magyar mint környezetnyelv oktatásához.* Maribor.
- Hegedűs Rita 2009. *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések.* Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Hegy Endre 1991. *Hogyan tanítsuk idegen nyelvként a magyart?* In: Giay Béla – Ruszinyák Márta (szerk.): *Magyar nyelv külföldieknek.* Budapest.
- Kiss Gabriella – Molnár Ilona 2009. *Jó szórakozást magyarul!* Molilla Könyv, Pécs.
- Magyarai Sára 2017. *A magyar mint idegen nyelv oktatása. Fogalmak, helyzetek, megoldások.* Partium Kiadó, Nagyvárad.
- Magyarai Sára 2019a. *Hogyan tanítsam?* Szórvány Alapítvány. Temesvár.
- Magyarai Sára 2019b. *Magyar nyelvre román anyanyelvűeknek.* Szórvány Alapítvány. Temesvár.
- Magyarai Sára 2020. *Egy nyelvi revitalizációs program szükségességéről.* In: *Acta Universitatis Christianae Partiensis.* Studia culturale 2020/2.
- Magyarai Sára 2020. *Nyelvi revitalizáció a fakultatív oktatás tükrében.* In: Istók Béla – Lőrincz Gábor – Lőrincz Julianna – Simon Szabolcs (szerk.): *Tankönyvkutatás – fordított tankönyvek – kétnyelvűség.* Selye János Egyetem Tanárképző Kara Komárom. 99–104.
- Nádor Orsolya 2018. *Tanított (anya)nyelvünk.* KRE, L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Németh Dorottya 2006. *Kooperatív tanulási formák a magyar mint idegen nyelvi órákon.* In: *THL2*, 2006. 113–119.
- Szabó Szilvia 2016a. *Magyar mint idegen nyelv.* SZABÓ Nyelviskola és Fordítóiroda Kft. Pécs.
- Szabó Szilvia 2016b. *Kulcs a sikeres ECL nyelvvizsgálóhoz. Magyar mint idegen nyelv A2, B1, B2, C1 szint.* Szabó Nyelviskola és Fordítóiroda Kft, 2016.
- Szita Szilvia – Görbe Tamás 2010. *Gyakorló magyar nyelvtan. A Practical Hungarian Grammar.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Közös Európai Referenciakeret 2002. https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/ker_2002.asp
<https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/>
<https://www.arcanum.com/hu/>
<https://digiteka.ro/index/adatbazis>
<https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/suggest>
<https://fakultatív.integratio.ro>
www.magyarora.com

C1–C2-es szint:

Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* Trezor Kiadó, Budapest, 2006. <https://mek.oszk.hu/09400/09498/09498.pdf>

Antalné Szabó Ágnes: A szövegértő olvasás fejlesztése magyar nyelven – adaptivitás és motiválás a fejlesztésben = *A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése*, szerk. Terbe Erika, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2019. 49-80. https://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-sz%C3%B6veg%C3%A9rt%C3%A9s-mint-tanul%C3%A1si-k%C3%A9pess%C3%A9g-fejleszt%C3%A9s_INTERA.pdf#page=49

Arató László: Olvasóvá nevelés és irodalomtanítás = *Dűlő 2017027 — A szöveg vonzásában*, szerk. Fenyő D. György, Műút, 2017. 80-88. <https://drive.google.com/file/d/1jhq3qTi3tVHHxADJV82-vfJ4GZ3y325P/view>

Arisztotelész: *Poétika*. <http://mek.oszk.hu/00300/00315/00315.htm>

Bakró-Nagy Marianne és mtsai: Nyelvi dokumentáció. *Languages in danger* <http://hu.languagesindanger.eu/book-of-knowledge/nyelvi-dokumentacio/>

Barabási Tünde – Birta-Székely Noémi – Fóris-Ferenczi Rita – Gombos Márta – Péter Lilla – Stark-Nagy Gabriella – Szabó-Thalmeiner Noémi: *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai.* Kolozsvár, Ábel Kiadó, 2007.

Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika: *A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs–Budapest, 2022. http://vetesi.hu/portfoliohoz/anyagok/kritikaig_fejl_1.pdf

Basch Éva – Kegyes Erika: *Kreatív írás – elmélet és gyakorlat.* Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2024.

Benczény József: *Retorika. Gyakorlati útmutató.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2010.

Benkes Zsuzsa – Petőfi S. János: *A vers és próza kreatív-produktív megközelítéséhez. Alapfeladat-típusok.* Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda, Budapest, 1993.

Béres Judit: *„Azért olvasok, hogy éljek.” Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig.* Kronosz Kiadó, Pécs, 2017.

Bódi Zoltán – Ferenczi Gábor – Pál Helén (szerk.): *A magyar nyelvjárások a XXI. században – nyelvstratégiai megközelítésben.* Magyarságkutató Intézet, Budapest, 2019.

Chadwick, Owen: *A reformáció.* Osiris, Budapest, 2003.

Csapó Benő: *A képességek fejlődése és iskolai fejlesztése.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.

Czimer Györgyi – Kovács Szilvia – Miklósvölgyi Miklós: *Az irodalomtanítás új útjain.* Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015. https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/Szervezeti%20t%C3%A1rak/Egy%C3%A9b%20szervezeti%20egys%C3%A9gek/Tan%C3%A1rk%C3%A9pz%C3%A9si%20K%C3%B6zpont/Kiadv%C3%A1nyt%C3%A1r/28%20%C3%B3r%C3%A1s%20szakm%C3%B3dszertani%20k%C3%A9pz%C3%A9s%20szakk%C3%B6nyvei/irodalomtanitas_uj_utjain.pdf

Eco, Umberto: *Az új középkor.* Európa könyvkiadó, Budapest, 2008.

Erdélyi Erzsébet: *Anyanyelvi nevelési tanulmányok III.* Iskolakultúra, Kolozsvár, 2008.

Farmati Anna: Hagiografikus beszédmódok – legendakísér(l)tetek? Avagy a szakmai ártalom le- és becsapódása az írás és az olvasás folyamatába = *Hermész után szabadon. Köszöntőkötet Orbán Gyöngyi tiszteletére*, szerk. Berszán István, Fóris-Ferenczi Rita, Serestély Zalán. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár, Egyetemi Füzetek, 2019. 41. 225–238.

Fazakas Emese: *Bevezetés az általános és magyar nyelvtörténetbe. nyelvi változások, a magyar helyesírás és szókincs története.* Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2017. <https://www.bolyait.ro/2017-2/>

Fejezetek a kora modern esztétikai gondolkodás történetéből, szerk. Horkay Hörcher Ferenc. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013. https://www.academia.edu/5609725/FEJEZETEK_A_KORA_MODERN_ESZT%C3%89TIKAI_GONDO_LKOD%C3%81S_T%C3%96RT%C3%89NET%C3%89B%C5%90L_1450_1650_Chapters_from_Early_Modern_Aesthetic_Thought_in_Hungarian_szerk_Horkay_H%C3%B6rcher_Ferenc

Fenyő D. György: *Az irodalomtanítás módszertana. Éthosz és praktikák 1–2.* Tea Kiadó, Budapest, 2022.

Fóris Ágota: *Az adatgyűjtés és adatfeldolgozás általános módszerei.* = Fóris Ágota: *Kutatásról nyelvészeknek.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008. 113–142. <https://mek.oszk.hu/18000/18088/>

Fóris Ágota: *Lexikológiai és lexikográfiai ismeretek magyar (mint idegen nyelv) tanároknak*. Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan, Budapest, 2018.

Fóris-Ferenczi Rita: *Anyanyelv-pedagógia. Kísérlet az elmélet(ek) és a gyakorlat egybehangolására*. Kolozsvár, Ábel Kiadó, 2006.

Fóris-Ferenczi Rita: *Tervezés és értékelés*, Ábel kiadó, Kolozsvár, 2019.

Gáldi László: *Ismerjük meg a versformákat*. Móra, Budapest, 1993.

Gordon Győri János (szerk.): *Irodalomtanítás a világ kilenc oktatási rendszerében*. Pont Kiadó, Budapest, 2003

H. Tomesz Tímea: *A tartalomhoz forma. A tömegkommunikáció szövegfajtái történeti és pragmatikai keretben*. Pandora Könyvek 36., Eger, 2015.
<https://real.mtak.hu/189312/1/Pandora36H.TomeszTimea.pdf>

Hajas Zsuzsa: *Kommunikációs gyakorlatok középiskolásoknak*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2000.

Hankiss Elemér: *Az irodalmi mű mint komplex modell*. Magvető Kiadó, Budapest, 1985.

Irodalomtanítás a harmadik évezredben, főszerk. Sipos Lajos. Krónika Nova Kiadó, 2006.
<https://mek.oszk.hu/22000/22017/22017.pdf>

Irodalomtanítás I-II., szerk. Sipos Lajos. Pauz Kiadó, 1994.

Iser, Wolfgang: *Az olvasás aktusa. Az esztétikai hatás elmélete*. In: Kiss Attila, Kovács Sándor S. K., Odorics Ferenc (szerk.): *Testeskönyv I*. Szeged: Ictus – JATE Irodalomelmélet Csoport 1996.

Jakobovits Kitti: *Irodalomterápia. A könyvespolcod pszichológusszemmel*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest, 2021.

Jankovits László: *Nobilis ingenio. Janus Pannonius költészete. A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében*. Irodalmi Jelen könyvek, Arad, 2012.

Józsa Krisztián – Steklács János (szerk.): *Az olvasás–szövegértés fejlesztése*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2012.

Kádár Éva – Kádár Zoltán: *Anyanyelv-pedagógia – Egyetemi jegyzet*. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2020.

Kálmán László: *Mitől változik a nyelv? Nyelv és Tudomány 2012* <https://www.nyest.hu/hirek/mitol-valtozik-a-nyelv>

Kálmán László – Trón Viktor: *Bevezetés a nyelvtudományba*. 2., bővített kiadás. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2007. https://archive.nytud.hu/publ/bevezetes_a_nyelvtudomanyba.html

Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006.

Koncepció-javaslat a magyar nyelv és irodalom középiskolai oktatásához, szerk. Fóris-Ferenczi Rita. *Magiszter*, XVIII. évf./2. sz., 2020/tél, 125-162. https://padi.psiedu.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/Magiszter-2020_2_125-162.pdf

Köszeghy Péter: *A régi magyar irodalom történetének írása, avagy mi az az „igazi irodalom”*. ItK, 2015. 5. 613–624.

Köszeghy Péter: *Balassi Bálint. Magyar Amphión*, Budapest, 2014.

Lénárd Sándor – Rapos Nóra: *Fejlesztő értékelés*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2009.

Magassy László – Magassyné Molnár Katalin: *Fogalmazási gyakorlatok 10–16 éveseknek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001.

Lőrincz Gábor – Lőrincz Julianna – Török Tamás: *A határon túli magyar nyelvváltozatok és a nyelvi variativitás. Magyar Nyelv 2022: 257–275*. <https://ojs.elte.hu/magyarnyelv/article/view/4844/3806>

Magyar irodalom. Gintli Tibor (főszerk.), Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010.

Magyar nyelvemlékek, szerk. Mann Jolán, Sudár Annamária, Kertész Balázs. OSZK, 2009.
<https://nyelvemlekek.oszk.hu>

Manguel, Alberto: *Az olvasás története*. Park Kiadó, Budapest, 2001.

Medgyesy Norbert: *Énekelt történelem I. Az államalapítás kora Álmos vezértől László király szentté avatásáig* (CD melléklettel). L'Harmattan, Budapest, 2016.

Nádasdy Ádám: *Miért változik a nyelv?* Előadás a Mindentudás Egyetemén
<http://www.mindentudas.hu/nadasdy/20031117nadasdy.html>

Nagy József: *Az olvasás–megértés fejlesztése*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.

Nahalka István: *Hogyan alakul ki a tudás a gyerekekben? Konstruktivizmus és pedagógia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.

Nemes Nagy Ágnes: *Film a 18. századból* (Kazinczyról). In: Nemes Nagy Ágnes: *Metszetek*. Magvető Kiadó, Budapest, 1982. 231–242.

Orbán Gyöngyi: *Háttérelmezések. Esszék a korszerű irodalomtanítás köréből*. KOMP-PRESS Korunk Baráti Társaság Kiadó, Kolozsvár, 2000.
https://www.korunk.org/konyvek/letoltkonyvek/z_zOrbanGyongyi_Hatterelemezések.pdf

- Orbán Gyöngyi: *Ígéret kertje. A dialógus poétikája felé.* Pro Philosophia – Polis Kiadó, Kolozsvár, 1999. <https://mek.oszk.hu/07700/07709/07709.htm>
- Orbán Gyöngyi: *Megértő irodalomoktatás.* Stúdium Könyvkiadó, Kolozsvár, 1998. https://www.academia.edu/94153774/Orb%C3%A1n_Gy%C3%B6ngyi_Meg%C3%A9rt%C5%91_irodalomoktat%C3%A1s
- Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv.* Korona, Budapest, 2007.
- Prievara Tibor: *A 21. századi tanár. Digitális pedagógiai kézikönyv.* Neteducatio, Budapest, 2018.
- Redl Károly: *Az égi és a földi szépről.* Gondolat, Budapest, 1988.
- Samu Ágnes: *Kreatív írás,* Holnap Kiadó, Budapest, 2004.
- Steklács János: *Az olvasás–szövegértés pedagógiája.* Dinasztia Kiadó, Budapest, 2009.
- Steklács János: *A szövegértés tanítása és mérése.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2015.
- Szepesi Erika, Szerdahelyi István: *Verstan.* Gondolat, Budapest, 1981.
- Szerdahelyi István: *Műfajelmélet mindenkinek.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997.
- Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegten.* Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
- Szikszainé Nagy Irma: *Szövegértés – szövegelemzés – szövegalkotás.* Budapest, 2000.
- Szőke-Milinte Enikő: *A kommunikációs kompetencia fejlesztése. Az általános kommunikációs készségek fejlesztésének elmélete és gyakorlata.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba, 2007.
- Tary Blanka – Fejes József Balázs – Hódi Ágnes – Szenczi Beáta – Vigh Tibor: *Javaslatok a szövegértés tantárgyakba ágyazott fejlesztéséhez – az olvasási stratégiák tanítása I-II. Anyanyelv-pedagógia,* 2002.4.1, 2023.1.1. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=982>, <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=995>
- Temple, C. – Steele, J. L. – Meredith, K. S.: *Hogyan neveljünk gondolkodó olvasókat?* VIII. Tankönyv. A Reading and Writing for Critical Thiking Projekt (A kritikai gondolkodás fejlesztése az olvasási és írás készségen keresztül) számára készült segédanyag. International Reading Association, Open Society Institute, 1998.
- Tinódi Sebestyén és a régi magyar verses epika,* szerk. Csörsz Rumen István. Kolozsvár, 2008.
- Tóth László: *Az írásbeli szövegalkotás pszichológiai alapjai – módszerek a fejlesztéshez –.* Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2006.
- Tóth László: *Az olvasás pszichológiai alapjai.* Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2002.
- Tóth-Mózer Szilvia – Miskey Helga: *Digitális eszközök integrálása az oktatásba.* Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest, 2019. https://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/Digit%C3%A1lis-eszk%C3%B6z%C3%B6k-integr%C3%A1l%C3%A1sa-az-oktat%C3%A1sba_INTERA.pdf
- Tóth Szergej – Földes Csaba – Fóris Ágota (szerk.): *Lexikológia és lexikográfiai látkép: problémák, paradigmák, perspektívák.* Generalia, Szeged, 2004. pp. 8–13; 24–43; 71–79; 145–150.
- Wacha Imre: *A korszerű retorika alapjai I-II.* Szemimpex Kiadó, Budapest, 1993.
- <https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/>
- <https://www.arcanum.com/hu/>
- <https://digiteka.ro/index/adatbazis>
- <https://www.hungaricana.hu/hu/adatbazisok/leveltari-iratgyujtemeny/>
- <https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/suggest>

MUNKACSOPORT

Név	Fokozat/Tudományos cím	Munkahely/intézmény/település /megye
Deák Magdolna	I-es fokozat	Bod Péter Tanítóképző, Kézdivásárhely, Kovászna megye
Demeter Emőke-Csilla	I-es fokozat	Ady Endre Elméleti Líceum, Nagyvárad, Bihar megye
Gál Ilona-Gyöngyi	I-es fokozat	Református Líceum, Szatmárnémeti, Szatmár Megye
Kovács Éva	dr., I-es fokozat	Zilahai Református Wesselényi Kollégium, Szilágy megye
Farmati Anna	dr., egyetemi adjunktus	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár, Kolozs megye
Pupp Réka Maria	dr., egyetemi adjunktus	Bukaresti Egyetem, Bukarest
Siklódi Beáta	I-es fokozat	Bolyai Farkas Elméleti Liceum, Marosvásárhely, Maros megye
Zsemlyei Borbála	dr., egyetemi adjunktus	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár, Kolozs megye

Szakmai irányítók

Név	Fokozat/Tudományos cím	Intézmény
Fazakas Emese	dr., egyetemi habilitált docens	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár, Kolozs megye
Váradi Izabella	dr., I-es fokozat	Országos Curriculum és Értékelési Központ, Bukarest